

LYSTI -RYHMÄ

Kokemuksia lasten ja nuorten koira-avusteisesta toimintaterapiaryhmästä

Noora Happonen
Eeva Määttä
Sanni-Maria Sarajärvi

Opinnäytetyö
Lokakuu 2013

Toimintaterapian koulutusohjelma
Sosiaali, terveys- ja liikunta-ala

JYVÄSKYLÄN AMMATTIKORKEAKOULU
JAMK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Tekijä(t) Happonen, Noora Määttä, Eeva Sarajärvi, Sanni-Maria	Julkaisun laji Opinnäytetyö	Päivämäärä 14.10.2013
	Sivumäärä 67	Julkaisun kieli Suomi
		Verkkojulkaisulupa myönnetty (X)
Työn nimi LYSTI -RYHMÄ. Kokemuksia lasten ja nuorten koira-avusteisesta toimintaterapiaryhmästä.		
Koulutusohjelma Toimintaterapian koulutusohjelma		
Työn ohjaaja(t) Kihlström-Lehtonen, Heidi		
Toimeksiantaja(t)		
Tiivistelmä <p>Koira-avusteisen toimintaterapian käyttö on Suomessa vielä aika tuntematonta. Myös kyseiseen menetelmään liittyviä tutkimuksia ja opinnäytetöitä on suhteellisen vähän saatavilla. Menetelmän käyttö on kuitenkin lisääntymässä, ja tavoitteenamme onkin tuoda opinnäytetyöllämme tätä kyseistä aihetta tunnetummaksi Suomessa ja jakaa kokemuksia koira-avusteisesta toimintaterapiaryhmästä.</p> <p>Opinnäytetyömme tavoitteena on selvittää millaisena lapset ja nuoret kokevat koira-avusteisen toimintaterapiaryhmän ja miten ohjaajan ja meidän kokemukset ja havainnot ryhmästä tukevat poikien omia kokemuksia. Yhteistyötahon opinnäytetyöllemme löytyi Jyväskyläläisestä tukikodista, josta osallistui kolme poikaa järjestämäämme Lysti-ryhmään. Ryhmään valikoituivat nuoret pojat, joilla oli haasteita sosiaali ja vuorovaikutustaidoissa.</p> <p>Teoreettisessa osuudessa käsittelemme koira-avusteista työskentelyä, ryhmämuodon käyttöä toimintaterapiassa, vuorovaikutustaitojen kehitystä sekä Inhimillisen toiminnan mallia (MOHO). Kerromme myös tarkemmin toteuttamastamme Lysti-ryhmästä. Itse tutkimusaineisto kerättiin ryhmän aikana itsearvioinneilla ja keskusteluista ylös kirjoitetuista muistiinpanoista. Aineiston tukena käytimme myös tekemiämme havaintoja ja yhteistyötahon ohjaajalle lähetettyä kyselyä. Lisäksi loppupohdintavaiheessa olimme uudelleen yhteydessä yhteistyötahoon, jolta pyysimme näkemyksiä yhteistyöhön ja ryhmään liittyviä kehitysideoita. Itse pääaineiston käsittelemme Inhimillisestä mallista nostettujen käsitteiden mukaan. Käsitteiksi nostettiin vuorovaikutus, mielenkiinnon kohteet ja osallistumisen mahdollistaminen. Tämän pohjalta aineisto jaettiin teemoihin ja luokkiin ja lopuksi analysoitiin.</p> <p>Tutkimustulosten pohjalta voimme päätellä, että ryhmäläiset kokivat koiran läsnäolon ja sen kanssa toimimisen mielekkäänä. Myös yhteistyötahon ohjaajan ja johtajan kokemukset ja näkemykset tukivat kerättyjä kokemuksia. Huomioitavaa on kuitenkin, että tutkimusaineiston pienuuden vuoksi tulokset eivät ole sellaisenaan yleistettävissä, vaan ne ovat suuntaa antavia ja kaipaivat lisätutkimuksia. Tulokset ovat kuitenkin hyödynnettävissä koira-avusteiseen menetelmään tutustumisessa ja siinä esiintyviä ideoita ja käytännön kokemuksia voi hyödyntää ryhmiä suunniteltaessa.</p>		
Avainsanat (asiasanat) Toimintaterapiaryhmä, lapset ja nuoret, kokemukset, koira-avusteinen toimintaterapia.		
Muut tiedot		

Author(s) Happonen, Noora Määttä, Eeva Sarajärvi, Sanni-Maria	Type of publication Bachelor's Thesis	Date 14102013
	Pages 67	Language Finnish
		Permission for web publication (X)
Title LYSTI -GROUP. Experiences of children's and adolescents' dog-assisted occupational therapy group.		
Degree Programme Occupational Therapy		
Tutor(s) Kihlström-Lehtonen, Heidi		
Assigned by		
Abstract The use of dog-assisted occupational therapy is still rather unknown in Finland. Moreover, there are relatively few studies and theses concerning the method. However, the use of the method is increasing, and the objective of this thesis was to make it better known in Finland and share experiences about a dog-assisted occupational therapy group. The objective of the thesis work was to examine how children and adolescents experienced a dog- assisted occupational therapy group. This thesis was done in collaboration with a foster home in the City of Jyväskylä from which three young boys participated in the group. The purpose was also to study whether the authors' and the instructor's experiences and observations of the group met with the experiences of the boys. The selected young boys had difficulties with their social and interactive skills. The theoretical part discusses the dog-assisted method, the use of group-based work in occupational therapy, the development of interactive skills and the Model of Human Occupation (MOHO). The theoretical part also deals with the Lysti-group in detail. The research data was collected during the gatherings of the group in the form of self-evaluation and notes taken during the discussions. The authors' observations and an enquiry sent to the instructor of the foster home were used as support data. Moreover, in the final reflection stage the foster home staff was asked about their views on co-operation and ideas for developing this kind of group work. The main data itself was analyzed according to the concepts coming from the MOHO. The concepts were classified in themes and categories and, finally, analyzed. Based on the research results, it can be stated that the group members found the dog's presence and the activities with it meaningful. In addition, the instructor's and the foster home manager's views supported the experiences collected for the study. However, due to the small size of the sample, the results cannot be generalized. They are only tentative and would need further study. However, the results can be utilized with the familiarization with the dog-assisted method. Furthermore, the ideas and practical experiences suggested by the results can be taken advantage of when planning the groups.		
Keywords Occupational therapy group, children and adolescents, experiences, dog assisted occupational therapy.		
Miscellaneous		

Sisältö

1 Johdanto.....	3
2 Johdatus koira-avusteiseen työskentelyyn	5
2.1 Pääpiirteitä eläinavusteisesta työskentelystä	5
2.2 Koira-avusteinen työskentely	9
2.2.1 Mitä koiralta vaaditaan?	10
2.2.2 Mitä terapeutilta vaaditaan?.....	11
2.2.3 Koira-avusteisen intervention suunnittelu.....	11
3 Inhimillisen toiminnan malli	13
4 Toimintaterapiaryhmä.....	18
4.1 Miksi ryhmä.....	18
4.2 Erilaiset toimintaterapiaryhmät	19
4.3 Ryhmäintervention viitekehyksenä Inhimillisen toiminnan malli	21
4.4 Ryhmän vaiheet	22
5 Sosiaalisten ja vuorovaikutustaitojen kehittyminen	23
6 Tutkimuksen tavoitteet, tarkoitus ja tutkimuskysymykset	26
7 Toiminnallinen osuus	28
7.1 Toiminnallinen osuus: Lysti -ryhmä.....	28
7.2 Ryhmäkerrat ja ympäristö	30
8 Tutkimusosuus	33
8.1 Aineistonkeruumenetelmät.....	33
8.1.1 Itsearviointit ja keskustelut aineistonkeruumenetelminä	33
8.1.2 Havainnointit ja kyselylomake aineistoa tukevana tiedonkeruumenetelminä.....	36
8.2 Aineiston analysointi	39
9 Tutkimustulokset	41
10 Pohdinta.....	44
10.1 Luotettavuus.....	44

10.2 Eettisyys	46
10.3 Johtopäätökset.....	49
10.4 Tutkimuksen arviointia ja jatkotutkimusehdotuksia	50
Lähteet.....	55
Liitteet	59
Liite 1. Ryhmän esittely yhteistyötaholle	59
Liite 2. Ryhmäkertojen suunnitelmat.....	61
Liite 3. Itsearviointivihko.....	65
Liite 4. Ohjaajalle lähetetyn kyselylomakkeen kysymykset.....	65
Liite 5. Tukikodin ohjaajalle ja johtajalle lähetetty kehitysideakysely	67

Kuviot

Kuvio 1. Toiminnallisen adaptaation eli mukautumisen prosessi Kielhofnerin kuviota mukaillen.	14
Kuvio 2. Ryhmän muotoutumisen vaiheet Schutzin (1958), Tuckmanin (1965) ja Yalomin (1985) mukaan Colea mukaillen.....	22
Kuvio 3. Esimerkki teorialähtöisen sisällönanalyysin teemaluokittelusta.	40

1 Johdanto

Toimintaterapiainterventioissa käytetään paljon erilaisia luovia menetelmiä. Viime vuosina päätään on erityisesti nostanut eläinavusteisen menetelmän käyttö toimintaterapiassa. Krugerin ja Serpellin (2012, 33) mukaan eläinavusteiset interventiot ovat tällä hetkellä lupaava vaihtoehtoinen työskentelymenetelmä, jolta pitkästä historiasta ja positiivisesta mediahuomiostaan huolimatta uupuu kattavaa tutkimustietoa ja näyttöä vahvistamaan sen vaikuttavuutta ja pätevyyttä. Joitain yrityksiä on tehty, jotta terminologiaa ja menetellytapoja saataisiin standardoitua, mutta alan tulee vahvistaa luotettavuuttaan tulevaisuudessa vielä tarkkaan kontrolloitujen käytännön kokeiden ja pätevien tehokkuutta tarkastelevien tutkimuksien avulla. Ympäri maailmaa onkin jo tarjolla eläinavusteisiin interventioihin liittyviä koulutuksia, jotka tapahtuvat yhteistyössä esimerkiksi yliopistojen tai eri yhdistysten kanssa. Suomessa esimerkiksi koulutusta koira-avusteiseen työskentelyyn tarjoaa Koirat kasvat- ja kuntoutustyössä ry (Koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä ry 2011).

Koira-avusteiseen toimintaterapiaan liittyvä opinnäytetyömme lähtikin liikkeelle kevät-talvella 2013 ohjaavan lehtorin esittämästä ehdotuksesta toteuttaa koira-avusteinen interventioryhmä, jossa mukana olisi lehtorimme villakoira, joka on koulutettu koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä ry:n järjestämässä koulutuksessa ja oli ryhmän aikaan oppilas -vaiheessa. Tätä opinnäytetyötä ja siihen sisältyvää interventiota toteuttamaan valikoituneet opiskelijat valittiin kiinnostuksesta koiria ja luovia menetelmiä kohtaan.

Halusimme tuoda opinnäytetyöllämme esille koira-avusteisen menetelmän käyttöä toimintaterapiassa ja tehdä sitä tunnetummaksi Suomessa. Opinnäytetyömme tavoitteena oli kokeilla koira-avusteista toimintaterapiaa kohde-

ryhmällemme ja kerätä osallistujilta ryhmään liittyviä kokemuksia muun muassa mielenkiinnon kohteiden ja arvojen suhteen. Haluamme levittää tietoisuutta koira-avusteisen terapian hyödyistä sekä selventää millaisia asioita eläimen kanssa tehtävässä terapiassa on otettava huomioon.

Yhteistyökumppani opinnäytetyöllemme löytyi huhtikuussa 2013, jolloin myös kohderyhmäksi varmistuivat laitostaustaiset nuoret pojat, joilla on haasteita sosiaalisissa ja vuorovaikutustaidoissa, mikä ilmenee vaikeuksina ryhmätyöskentelyssä. Itse interventiojaksomme oli kohtalaisen lyhyt, minkä vuoksi päädyimme tutkimuksessa keräämään ja tutkimaan kokemuksia koira-avusteisesta toimintaterapiasta sen sijaan, että olisimme tarkastelleet sosiaalisten ja vuorovaikutustaitojen kehittymistä. Tähän vaikutti myös se, että kohderyhmällemme oli aikaisempaa kokemusta muunlaisista toiminnallisista interventioista kuten parkour -ryhmästä ja bändiryhmästä. Halusimme selvittää, miten nimenomaan koiran läsnäolo vaikutti poikien kokemuksiin ryhmäterapiasta. Täydentääksemme kerättyjä tietoja, pyysimme myös havaintoja poikien ohjaajalta.

Suuriman osan tutkimusmateriaalista saimme tutkimuksemme toiminnallisista ryhmäinterventiokerroista, joiden keskiössä oli koiran kanssa toimiminen ja itsereflektio. Keräsimme palautetta ryhmästä poikien täyttämän itsearviointivihkon ja ohjaajalle osoitetun kyselylomakkeen avulla sekä havainnoimalla ryhmätoimintaa ja kirjaamalla ryhmän keskusteluja ylös. Viitekehyksenä tutkimukselle käytimme Inhimillisen toiminnan mallia, joka soveltuu myös ryhmäinterventioiden suunnitteluun ja toteuttamiseen. Päädyimme käsittelemään itsearvioinnit ja palautteet sisältäneen aineiston teorialähtöisellä sisälönanalyysillä, koska sen avulla pystyimme analysoimaan aineistomme systemaattisesti ja objektiivisesti, jotta yhteenvedoksi saataisiin tutkimastamme ilmiöstä kuvauksen tiivistetyssä ja yleisessä muodossa. Sen jälkeen aineistoa

koskevat johtopäätökset oli paljon helpompi tehdä. (Tuomi & Sarajärvi 2012, 103.)

Tutkimuksestamme on hyötyä monelle taholle: saimme itse kokemusta tutkimuksen teosta, ryhmän suunnittelusta ja toteuttamisesta sekä kansainvälisten tutkimusten etsimisestä erilaisia tietokantoja hyödyntäen. Tuomme tietomme ja kokemuksemme kaikkien saataville, jolloin aiheesta kiinnostuneet pystyvät tutustumaan nuorille suunnatun koira-avusteisen toimintaterapiaryhmän käytännön kokeilun raporttiin ja ottamaan siitä ideoita omaan kokeiluunsa tai/ja lisäämään tietoa tämän aihealueen osalta.

2 Johdatus koira-avusteiseen työskentelyyn

2.1 Pääpiirteitä eläinavusteisesta työskentelystä

Käsitteitä eläinavusteinen interventio (Animal-Assisted Interventions, AAI), eläinavusteinen terapia (Animal-Assisted Therapy, AAT) ja eläinavusteinen toiminta (Animal-Assisted Activity, AAA) käytetään usein puhekielessä samassa merkityksessä, mutta niiden erottaminen toisistaan on tärkeää.

Eläinavusteinen interventio, AAI, pitää sisällään nämä kaksi muuta käsitettä. Merkittävin ero AAA:n ja AAT:n välillä on, että eläinavusteinen toiminta (AAA) sisältää usein lähinnä terapiaeläimen kanssa tehtäviä sosiaalisia vierailuja potilaiden ja asiakkaiden luo, kun taas eläinavusteinen terapia (AAT) sisällyttää strategisesti ihmisen ja eläimen välisen vuorovaikutuksen terapia-prosessiin. (Chandler 2005, 5.)

Eläinavusteinen terapia (AAT) on tavoitteellista interventiota, jossa tarkoin määrätyt kriteerit täyttävä ja koulutettu eläin on kiinteä osa hoito- tai kuntoutusprosessia. Terapiaa ohjaa valtuutettu sosiaali- ja terveysalan ammattilainen, joka on yhtä lailla valikoitu ja koulutettu eläinavusteiseen työhön. Terapeutin tärkeänä tehtävänä on asettaa yhteistyössä asiakkaan kanssa hänelle yksilölliset terapeutitset tavoitteet, ohjata asiakasta ja eläintä keskinäiseen vuorovaikutukseen, mitata terapian edistystä tavoitteisiin nähden ja arvioida terapiaprosessia. (Chandler 2005, 5; Kruger & Serpell 2012, 34.)

Eläinavusteinen toiminta (AAA) hyödyntää yhtälailla eläimen ja ihmisen välistä vuorovaikutussuhdetta ja tarjoaa mahdollisuuksia motivoivan, viihdyttävän, opetuksellisen ja terapeutin toiminnan käytölle asiakkaan tai potilaan elämänlaadun parantamiseksi. Eläinten ja niiden ohjaajien tulee olla valikoituja ja koulutettuja, mutta vaikka toiminnot voivat olla terapeutisia, ei eläinavusteista toimintaa toteuttaakseen tarvitse olla valtuutettu terapeutti. AAA onkin useimmiten juuri potilaiden luona vierailua, mukavia yhteisiä leikkisiä toimintoja ja eläimen hellittelyä ja hoitamista. Se voi sisältää myös opetusta itse eläimestä tai siihen liittyen. (Chandler 2005, 5; Kruger & Serpell 2012, 34.) Eläinavusteisissa interventioissa tärkeää on muistaa, että eläintä ei koskaan ”käytetä” vuorovaikutuksessa välineenä, vaan sitä kohdellaan kuin kumppania vastavuoroisen kunnioittavassa suhteessa (Fredrickson-MacNamara & Butler 2012, 126).

Ihmisen ja eläimen välinen erityislaatuinen vuorovaikutussuhde (human-animal bond) luo pohjan eläinavusteiselle interventiolle. Suhteen tulisi olla luonteeltaan vapaaehtoinen, jatkuva ja vastavuoroinen. Eläimen ja ihmisen välistä suhdetta voidaan kuvata myös molemminpuolisesti hyödylliseksi ja kehittyväksi suhteeksi, johon vaikuttavat toiminnot, jotka ovat välttämättömiä molempien terveyden ja hyvinvoinnin kannalta. Finen ja Beckin (2012) mu-

kaan Russow (2002) lisää, ettei kiintymyssuhde ole todellinen, jos eläin ei tunnista ihmistä. Suhde vaatii myös eläimeltä lisääntyntä luottamusta ihmiseen sekä ihmiseltä kasvanutta ymmärrystä eläimen hyvinvoinnista ja tarpeista sekä niiden huolehtimisesta. Finen ja Beckin (2012) mukaan Beck (2002) esittää, että lemmikkien kasvava arvostus johtuu muun muassa niiden kanssa muodostetun rakastavan kumppanuussuhteen terveysvaikutuksista. Tarjoamalla rohkaisevaa kosketusta ja olemalla ihmiselle rakastava olento josta huolehtia, vuorovaikutus eläimeen muun muassa stimuloi ihmisen fyysisiä reaktioita sekä vähentää yksinäisyyden tunnetta. (Fine & Beck 2012, 6–7.)

Eläinten kanssa toimiminen terapeuttisesti on suhteellisen vanhaa perua, sillä sitä on käytetty hieman jo 1700-luvulta lähtien esimerkiksi mielenterveystyössä osana potilaiden hoitoa maaseutuymäristössä ja myöhemmin muun muassa sekä ensimmäisen että toisen maailmansodan jälkeen lemmikkiterapiana taisteluväsymystä kokevien sotilaiden hoidossa. 1970- ja 80-luvuilla lähtien eläinavusteinen terapia sekä lemmikkiterapia ovat alkaneet saada enemmän jalansijaa terveydenhuollossa. (Höök 2011, 18–21.)

Läketieteessäkin aletaan yhä enemmän ja enemmän hyväksyä ja ymmärtää terveysvaikutuksia, joita seuraa lemmikkien kanssa vuorovaikutuksessa toimimisesta. Näitä vaikutuksia tukevat tutkimukset sekä eläintoiminnasta terveydenhuollossa että lemmikeistä yleisesti ihmisten keskuudessa. Eläinavusteisen terapiatyön vaikuttavuudesta on vielä rajallisesti tutkimustietoa, mutta on tehty tutkimuksia lemmikin omistamisen odotetuista myönteisistä terveysvaikutuksista ja julkaistut tulokset ovatkin olleet yleensä positiivisia. Tähän mennessä terapiatyöhön liittyvät tutkimukset ovat keskittyneet tarkastelemaan sitä, millaisia positiivisia vaikutuksia on voitu nähdä havainnoidessa terapiatilanteita, mutta sitä miten nämä vaikutukset ovat siirtyneet muihin

konteksteihin kuten arkeen, tai ovatko ne säilyneet, ei ole tutkittu. (Höök 2011, 18; Kruger & Serpell 2012, 44.)

Tarkastelemme opinnäytetyömme teoriaosuudessa erityisesti eläinavusteista terapiatyötä (AAT) sekä koira-avusteista työskentelyä. Höökin (2011, 31) mukaan kansainvälinen tutkimus osoittaa, että koiran kanssa vuorovaikutuksessa toimiminen lisää ihmisillä hyvänolon tunnetta ja vähentää stressiä. Stressin alentuminen ja hyvinvoinnin kohoaminen taasen nopeuttavat paranemista ja toipumista. Tekninen selitys tälle on, että stressihormoni kortisonin tuotto laskee samalla kun hyvänolon aineiden oksitosiinin ja beta-endorfiinien tuottaminen kehossa lisääntyy. Tämä auttaa asiakkaita keskittymään pidempiä ajanjaksoja, mikä helpottaa uuden oppimista. Koiran läsnäolo kehittää sosiaalista vuorovaikutusta, mikä taas nostaa asiakkaiden itseluottamusta. Ehkäpä yksi tärkeimmistä syistä koiran kanssa toimimiselle on se, että koira antaa elämällemme tarkoituksen ja tuo halun kehittää kykyjämme. Colen ja Tufanon (2008) mukaan Latella (2003) lisää, että eläimen kanssa on mahdollista kokea vasta- vuoroista ja ehdotonta rakkautta. (Höök 2011, 31; Cole & Tufano 2008, 270.)

Koirat koskettavat asiakasta tavalla, jolla ihmiset eivät toisinaan pysty, sillä koira hyväksyy ihmisen sellaisena kuin tämä on, ilman että asiakkaan tarvitsee teeskennellä muuta. Kuntoutuksessa koirat auttavat asiakkaita siirtämään huomion heidän kyvyttömyyksistään omiin kykyihin ja taitoihinsa, kohottamalla motivaatiota osallistumaan aktiivisesti harjoitteluun. Koiran kanssa vuorovaikutuksessa toimiminen helpottaa asiakkaan kykyä olla läsnä nykyhetkessä, mikä on erityisen hyödyllistä niille, jotka kärsivät ahdistuksesta, sekavuudesta tai levottomuudesta. (Höök 2011, 32.) Chandler (2005, 8) toteaa- kin, että eläimen läsnäolo ja sen silittely voi rauhoittaa asiakasta sekä tukea henkistä ja sosiaalista kehitystä. Kun terapiaeläimenä toimii esimerkiksi koira,

jonka kanssa voidaan tehdä erilaisia tottelevaisuusharjoituksia, onnistumisenkokemukset vahvistavat asiakkaan minäkuvaa ja itseluottamusta.

2.2 Koira-avusteinen työskentely

Höök (2011) toteaa, että kun eläimet toimivat yhteistyössä terveydenhoitoalan ammattilaisten kanssa, tarkoituksena on aina täydentää perinteisiä hoito- ja kuntoutusmenetelmiä. Eläinavusteista interventiota voidaan soveltaa kaikenikäisten asiakkaiden ja useiden eri asiakasryhmien kanssa. Useimmissa maissa koirat ovat suosituimpia eläimiä eläinavusteisessa toiminnassa. Tämä johtuu luultavasti siitä, että koiria on helppo kouluttaa työskentelemään määritetyissä ja rajoitetuissa olosuhteissa ja tuntemattomissa ympäristöissä tuntemattomien ihmisten kanssa. On selvää, että monet ihmiset samastuvat eläimiin, erityisesti koiriin, ja tämä kyky samastua ja olla vuorovaikutuksessa pysyy, huolimatta iän tai sairauden tuomista muutoksista olemuksessamme. Tämä antaa koirille ainutlaatuisen roolin toimia motivaation herättäjänä ja tuen tarjoajana erilaisissa kuntoutuksen ja hoitotyön muodoissa. Terapiakoiran läsnäolo ei itsessään ole vielä terapia- tai hoitomuoto, mutta voi toimia lisänä esimerkiksi toimintaterapeutin tai psykoterapeutin työssä vaikuttamalla ilmapiiriin. (Höök 2011, 23, 25.) Eläinavusteista terapiaa voidaan käyttää menetelmänä sekä yksilö- että ryhmäterapiassa (Chandler 2005, 89).

Yleisiä psykososiaalisia päämääriä eläinavusteisessa terapiassa voivat olla esimerkiksi sosiaalisten ja vuorovaikutustaitojen vahvistaminen, yhteistyökyvyn kehittäminen, itsetunnon ja itseluottamuksen kasvattaminen, tunneilmaisun vahvistaminen, ongelmanratkaisukyvyn ja keskittymiskyvyn kehittäminen ja ahdistuneisuuden ja sopimattoman käytöksen vähentäminen (Chandler 2005, 79). Tavoitteiden asettaminen yhdessä asiakkaan ja tämän omaisten kanssa on keskeinen vaihe toimintaterapiaprosessia (Hautala, Hämäläinen,

Mäkelä & Rusi-Pyykönen 2011, 128). Hautalan ym. (2011) mukaan Kielhofner ja Forsyth (2009) sekä Lamport, Coffey ja Hersch (2001) korostavat, että toiminnan analysointi, soveltaminen ja porrastaminen, jossa sovitetaan yhteen asiakkaan kyvyt ja taidot sekä toiminnan vaatimukset ja ympäristön olosuhteet, ovat toimintaterapeutin ydinosaa. Tätä osaamista toimintaterapeutin tulee käyttää koira-avusteista terapiaa toteuttaessaan erotakseen muista toimintaa käyttävistä sosiaali- ja terveysalan ammattilaisista. (Hautala ym. 2011, 139.)

2.2.1 Mitä koiralta vaaditaan?

Chandlerin (2005) mukaan Coile (1998) osoittaa, että sitä, minkä rotuinen koira tulisi valita eläinavusteiseen työskentelyyn, ei ole määritelty, mutta on liuta ominaisuuksia, jotka ovat hyödyllisiä ja tarpeellisia koiralle, joka työskentelee hyvinkin erilaisten asiakkaiden kanssa. Tämän vuoksi voikin olla hyödyllistä ottaa koiran valinnassa huomioon asiakasryhmä, jonka kanssa tullaan työskentelemään. Chandlerin (2005) mielestä koiran tulisi olla helposti koulutettavissa, ystävällinen ihmisiä sekä muita koiria kohtaan, temperamentiltaan rauhallinen, ja taipuvainen kiintymyksen tunteisiin. Välttämätöntä on, että koira on tottelevainen ja helposti hallittavissa ja että se sietää hyvin stressiä. Koiran tulisi myös sopeutua vierailemaan tuntemattomissa paikoissa ja tapaamaan vieraita ihmisiä, sekä matkustamaan autossa. Omistajan olisi myös tärkeä tietää mahdollisimman paljon koiran vanhemmista ja suvusta, sillä koira, jonka suvussa esiintyy esimerkiksi aggressiivisuutta, pelkoa, arkuutta, yliaktiivisuutta tai yliherkkyyttä, ei ole välttämättä sopiva terapiatyöhön. (Chandler 2005, 26, 28.)

2.2.2 Mitä terapeutilta vaaditaan?

Terapeutin rooli eläinavusteisessa interventiossa on esitellä eläin. Tällä tarkoitetaan sitä, että terapeutti on valmistellut eläimen ja huolehtinut sen koulutuksesta ja hoidosta, arvioi jatkuvasti tilannetta terapiatilanteissa ja toimii eläimen puolestapuhujana. Terapeutilla tulee olla riittävää tietämystä eläimen käsittelystä ja sen kanssa kommunikoinnista. (Fredrickson-MacNamara & Butler 2012, 127.) Terapeutin tulee osata tulkita eläintä, sen käytöstä ja kehonkieltä. Erityisen tärkeää on tunnistaa eläimestä mahdolliset stressin merkit, ja tähän terapeutti kykenee tunnustelemalla koko intervention ajan objektiivisesti eläimen viestittämiä tarpeita ja mielialoja. Näin terapeutti voi ennaltaehkäistä yllättävät ja vaaralliset tilanteet, jolloin hän pystyy takaamaan turvallisen terapiatilanteen kaikille osapuolille. (Chandler 2005, 59–62.)

2.2.3 Koira-avusteisen intervention suunnittelu

Koira-avusteista terapiatyötä voidaan hyödyntää erinomaisen hyvin asiakkaiden kanssa, joilla on vaikeuksia ilmaista tai sanallistaa tunteitaan. Terapiaeäin toimii terapeutin avustajana kun tämä pyrkii vahvistamaan asiakkaan tietoisuutta itsestään ja tunteistaan sekä kannustamaan tätä itseilmaisuuksiin. Tekniikat, joilla helpotetaan asiakkaan tunneilmaisua voivat olla joko hyvin hienovaraisia tai suoria. Terapeutti voi esimerkiksi kysyä asiakkaalta suoraan tunteisiin liittyviä kysymyksiä terapiaeläimen näkökulmasta. Tunteita voidaan myös lähestyä hienovaraisemmin tarkastelemalla ja keskustelemalla ensin eläimen tunteista. (Chandler 2005, 93–94.)

Eläimet, varsinkin koirat, aistivat herkästi ihmisen tunteita ja heijastavat hyvin asiakkaan senhetkisiä tunnetiloja. Jos asiakas on hermostunut tai vihainen, tulee terapiaeläimestä helposti levoton tai pelokas. Kun terapeutti ohjaa asia-

kasta kiinnittämään huomiota eläimen tunnetilaan ja käytökseen, on sitä helpompi peilata omiin tunteisiin. Eläin voi toimia myös surullisen asiakkaan lohduttajana. Kun terapeutti haluaa tukea asiakkaan tunneilmaisua, ei paikalle aina tarvita elävää eläintä, vaan keskustelun tukena voidaan käyttää myös kuvia esimerkiksi erilaisista koirista. (Chandler 2005, 93, 97.)

Yleisiä toimintoja koira-avusteisessa terapiassa voi aluksi olla opettelu siihen, miten koira kohdataan ja miten sen kanssa kommunikoidaan, sekä kuinka sitä tulee kohdella ja huomioida. Asiakkaan kanssa voidaan tarkkailla ja keskustella siitä, miten koira oppii ja kuinka se reagoi ja vastaa ihmisen käytökseen eli opetella tulkitsemaan ja ennustamaan eläimen käytöstä. Koiran kanssa voi pelata ja leikkiä ja sille voi myös puhua. Koiraa voi käskä tai opettaa teemmään erilaisia temppuja ja sen kanssa voi myös ulkoilla. Tarkoituksena ei ole kuitenkaan vain pitää hauskaa koiran kanssa, vaan interventioihin sisältyvät toiminnot tulee valita tavoitteita tukeviksi. (Chandler 2005, 79–80.)

Mahdolliset esteet koira-avusteisen terapiasuhteen muodostamiselle tulee ottaa huomioon. Jos asiakas on allerginen koiralle tai pelkää koiria, on se esteenä terapialle. Koska terapiamenetelmään sisältyy eläimiä, jotka ovat vahvasti riippuvaisia ihmisen antamasta suojasta ja hoivasta, joitain eettisiä huolenaiheita on noussut koskien tällaisten eläinten mahdollista hyväksikäyttöä. (Chandler 2005, 28, 70.)

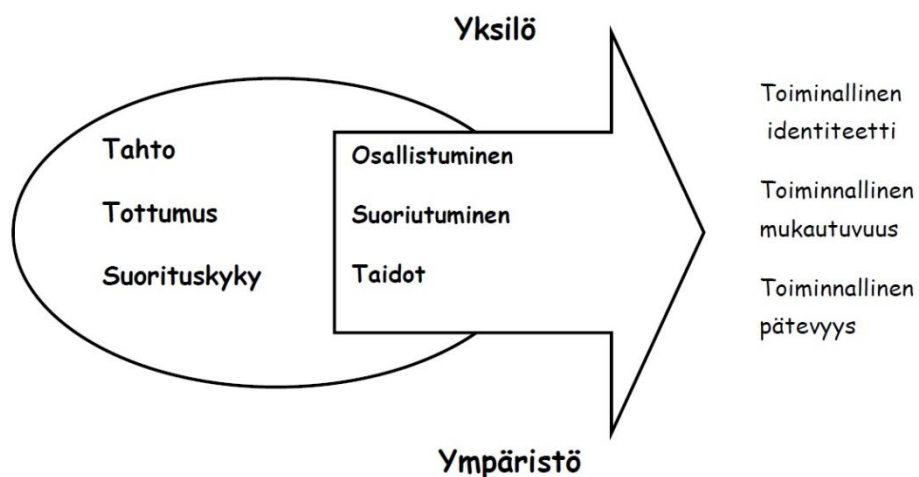
Joitakin riskejä saattaa sisältyä eläinavusteisten interventioiden harjoittamiseen, ja ne tulee ottaa huomioon jo intervention suunnitteluvaiheessa. Vaikka terapiaeläimet ovatkin koulutettuja tehtäviin ja temperamentiltaan valikoitu sellaisiksi, että ne sopivat terapiatyöhön, on aina olemassa riski, että asiakas loukkaantuu. Iso koira saattaa esimerkiksi kumota asiakkaan vahingossa maahan kesken vauhdikkaan leikin. Yhtenä riskinä on myös se, että asiakas

kiintyy terapiaeläimeen niin voimakkaasti, että hän kokee terapian lopetuksen erityisen raskaasti. Tällöin voimakkaat surun ja menetyksen tunteet tulee käsitellä osana terapiaprosessia ja sen lopetusta. Eläimen kannalta riskiksi voi kokea asiakkaan arvaamaton käytös, tai jos tämä esimerkiksi vahingossa tai tahallaan satuttaa eläintä. Eläin saattaa myös kokea työnteosta stressiä tai ylikuormittumista. Terapeutin tärkeänä tehtävänä onkin taata kaikkien osapuolten turvallisuus ja hyvinvointi, jonka vuoksi hänen tulee tarkastaa huolella ympäristö, jossa interventio toteutuu ja poistaa kaikki ylimääräiset ja vaaralliset esineet, joihin koira saattaisi satuttaa itsensä. (Chandler 2005, 8–9, 68.)

3 Inhimillisen toiminnan malli

Valitsimme opinnäytetyön teoreettiseksi pohjaksi Inhimillisen toiminnan mallin eli the Model of Human Occupation (MOHO), joka on kansainvälisesti eniten toimintaterapiassa käytetty malli. Valitsimme kyseisen mallin sen vuoksi että mallin esittämä näkemys toimintaterapiasta ja siihen liittyvät käsitteet sopivat opinnäytetyöhömmme. MOHO onkin kattava malli, joka koostuu toimintakeskeisyydestä, holistisuudesta ja asiakaslähtöisyydestä, mikä on myös opinnäytetyössämme keskeistä. Mallin valintaan vaikuttivat myös sen näyttöön perustuvuus eli siitä on tehty paljon tutkimuksia, mikä lisää mallin luotettavuutta. Lisäksi se peilaa asiakkaiden tarpeita, mikä on merkittävää ottaa huomioon opinnäytetyömme toiminnallisessa osuudessa. (Kielhofner 2008, 1–4.) Pyrimme pitämään mallia mukana koko tutkimuksemme ajan ja sen kautta lähestymme ja käsittelemme ryhmän suunnittelua, toteuttamista, teoriaa, tutkimusaineistoa ja sen tuloksia.

Inhimillisen toiminnan malli huomioi aina asiakkaan yksilöllisyyden ja se tarjoaa käsitteitä, jotka auttavat toimintaterapeutteja ymmärtämään asiakkaan näkökulmaa ja tilannetta. Malli käsitteellistää myös asiakkaan oman tekemisen, ajattelemisen, tunteet, valinnat, toiminnan ja kokemukset, jotka ovat keskeisiä asioita toimintaterapiaprosessissa. Opinnäytetyössämme keskityimmekin tutkimaan juuri näitä kokemuksia koskien koira-avusteista toimintaterapiaryhmää. Pyrimme kuitenkin huomioimaan myös muita siihen vuorovaikutuksessa olevia osa-alueita, jotta pystyisimme luomaan ryhmän, joka on asiakaslähtöinen ja sisältää toiminnan terapeutista käyttöä. Siksi myös pyrimme ymmärtämään mallin kautta ryhmämme yksilöiden motivaatiota, tapoja, ja yksilöllistä suorituskykyä, jotka ovat yhteydessä toisiinsa kolmen osatekijän kautta: tahto (volition), tottumus (habituation) ja suorituskyky (performance capacity). Jokaiseen edellä mainittuun osatekijään liittyy myös aina ympäristö (environment), joka on vuorovaikutuksessa aina suoraan yksilöön ja edellä mainittuihin osatekijöihin. Kaikki nämä osa-alueet sisältyvät toiminnallisen prosessin adaptaatioon, jota havainnollistetaan Kielhofnerin (2008) kuviota mukailevassa kuviossa 1. (Kielhofner 2008, 3-4, 12, 108.)

Kuvio 1. Toiminnallisen adaptaation eli mukautumisen prosessi Kielhofnerin kuviota mukaillen.

Kielhofnerin (2008) mukaan tahto on syynä toimintaan johtavaan motivaatioon. Hänen mukaansa tahto sisältää ajatukset ja tunteet, jotka ovat yhteydessä arvoihin (values), mielenkiinnonkohteisiin (interests) ja henkilökohtaiseen vaikuttamiseen (personal causation). Edellisiin osatekijöihin sisältyvät siis asiat, joita ihminen pitää tärkeänä ja miellyttävänä ja jotka tuottavat nautinnollisuutta ja tyytyväisyyttä, sekä kyky hahmottaa henkilökohtaista kapasiteettia ja vaikuttavuutta. Myös ympäröivä kulttuuri, henkilökohtainen historia ja olosuhteet vaikuttavat yksilölliseen tahtoon, joka ohjaa toimintaa ja valintoja. (Kielhofner 2008, 12–13, 16, 34–35.)

Tottumus (habituation) on sisäistetty valmius ilmaista jatkuvia käytösmalleja, joita ohjaavat tavat (habits) ja roolit (roles). Nämä käytösmallit tapahtuvat yhteistyössä ajallisen, fyysisen ja sosiaalisen ympäristön kanssa. Ympäristöllä on suuri vaikutus tottumukseen, koska meitä ympäröivä fyysinen maailma sekä sosiaaliset mallit ja normit, sisältyvät ympäristöön. Tämä saa meidät kehittämään tietynlaisia tottumuksia eli tapoja, joiden mukaan teemme asioita. Itse tavat ovat hankittuja taipumuksia vastata ja tehdä asioita automaattisesti tiettyllä lailla tutuissa ympäristöissä tai tilanteissa. Toisin sanoen tapojen vaikutusta toimintaan on läpitunkevaa, koska se näkyy tekemisen ja toteuttamisen lisäksi myös ajankäytössä. Ympäristön ollessa tuttu, tapojen käyttäminen on sujuvaa ilman erityistä tarkkaavaisuuttakin. Tuntemattomampi ympäristö taas vapauttaa tavaksi tulleesta tyylistä tehdä asioita ja mahdollistaa löytämään uusia tapoja tehdä asioita. Ryhmän suunnittelun kannalta on otettava huomioon ympäristöt, joissa ryhmä tulee toteutumaan sekä poikien roolit, jotka ilmenevät varsinkin tutuissa vanhoissa ympäristöissä. Ryhmän ympäristöt tulevat olemaan ryhmäläisille entuudestaan tuntemattomia, mikä tuo heille mahdollisuuden toimia uudessa ympäristössä eri tavalla ja mikä kannustaa heitä kokeilemaan uusia toimintatapoja vanhoihin ja tuttuihin rooleihin sisältyneiden toimintatapojen sijaan. Tapojen lisäksi tottumukseen sisällytetään

käsite sisäistetty rooli (internalized role), joka on sosiaalinen ja/tai persoonallinen status, jolla peilataan rooliin liitettyjä arvoja. Ryhmäläisillä on ennestään vanhoja opittuja rooleja, jotka oli huomioitava ryhmää suunnitellessa ja toteutettaessa. Ryhmässä pyrittiinkin pitämään kannustava ilmapiiri, joka mahdollistaisi hyvän vuorovaikutustaidollisen ryhmäläisen roolin kokeilua ja omaksumista turvallisessa ympäristössä. Omaksumalla rooli, otetaan myös käyttöön siihen liittyvä identiteetti sekä ajattelu- ja toimintatapa, joka taas mahdollistaa tehokkaan toimimisen kyseisessä roolissa. (Kielhofner 2008, 16–18, 52–64.)

Suorituskyky (performance capacity) on taitoa tehdä asioita objektiivisten psyykkisten ja fyysisten kykyjen sekä subjektiivisen kokemuksen perustalta. Objektiivisesti suorituskyky liittyy psyykkisiin ja fyysisiin osatekijöihin, kuten esimerkiksi lihaksiin ja muistiin, kun taas subjektiiviseen kokemukseen liittyvät suoriutuminen ja siihen kytkeytyvät kokemukset omista rajoituksista ja kyvyistä. Suorituskykyyn liittyy myös filosofi Merleau-Pontyn luoma eletty keho – käsite (the lived body), jolla tarkoitetaan kokemuksia olemassaolosta ja kehollista tietoa maailmasta. Huomioimalla näitä eri osatekijöitä, joista suorituskyky koostuu, pystymme paremmin ymmärtämään toimintaa ja suunnittelemaan koiraväestöstä ryhmästä sellaisen, että toiminnot mahdollistavat eri aistein käsiteltävää tietoa, joka vaikuttaa myös osaltaan kokemukseen ryhmästä. (Kielhofner, Tham, Baz & Hutson 2008, 68–74.)

Kielhofnerin (2008) mukaan toiminta tapahtuu aina vuorovaikutuksessa ympäristöön (environment), joka pystytään jakamaan fyysiseen, sosiaaliseen, ekonomiseen, kulttuuriseen ja poliittiseen ympäristöön. Nämä ympäristöt taas vaikuttavat yksilön motivaatioon, organisointiin ja toiminnasta suoriutumiseen. Onkin tärkeää ymmärtää ympäristön ominaisuudet ja sen vaikutus yksilöihin, sillä jokainen yksilö kokee ympäristön mahdollisuudet, resurssit, vaa-

timukset ja rajoitteet yksilöllisesti omien arvojen, kiinnostusten, roolien, tapojen, henkilökohtaisen vaikuttamisen ja suorituskyvyn kautta. Ympäristön merkitys olikin tärkeä huomioida toiminnallisessa ryhmäosuudessa, jossa ympäristönä toimivat pääsääntöisesti Jyväskylän ammattikorkeakoulun tilat ja kerran myös ulkotila. Pyrimme etukäteen muokkaamaan sisätiloja sellaisiksi, että ne motivoisivat poikia keskittymään itse ryhmään, minimoimalla liialliset ärsykkeet tilasta. Tilan rajaaminen ja selkeät istumapaikat toimisivat myös oman tilan hahmottamisen apuna. Ulkoympäristön suhteen pyrimme suunnittelemaan etukäteen valmiin reitin, joka kuljettaisiin yhdessä.

Kielhofnerin (2008) mielestä ympäristöt tarjoavat laajan määrän mahdollisuuksia ja resursseja sekä motivoivat yksilöitä toimimaan. Ympäristöön sisältyvät myös kulttuurin ja poliittisen kontekstin lisäksi esineet, sosiaaliset ryhmät, tilat, toiminnan muodot ja tehtävät. Toiminnan muodot ja tehtävät pyrimme suunnittelemaan aina tavoitteisiin tähtääviksi, mutta ryhmäläisten tai toihin sopivasti haastavuudeltaan porrastettuna. Kielhofnerin (2008) mukaan ympäristö voi myös estää, vaikeuttaa tai helpottaa toimintaa, esimerkiksi fyysisesti seinillä, mikä olikin tärkeää huomioida ryhmätilan käyttöönotossa. Ympäristö tarjoaa monia ärsykeitä, mutta esimerkiksi selkeä ulkoilureitin suunnitteleminen ryhmälle etukäteen saisi pojat pysymään ryhmän mukana helpommin. Ryhmän käytössä olleet tilat suunnitellaan tukemaan toimintoja ja mahdollistamaan poikien mielikuvituksen hyödyntämistä. Ympäristö, joka haastaa yksilön kapasiteettiä, saa aikaan osallistumista, valppautta ja maksimaalista suorittamista. Meidän tulee kuitenkin ottaa huomioon, että jokaisella yksilöllä on erilainen kapasiteetti ja uskomukset omista kyvyistään, jonka vuoksi samassa ympäristössä eri yksilöt voivat tylsistyä, innostua tai hämmentyä. (Kielhofner 2008, 86–88.) Tällöin ohjaajien roolit tulevat olemaan isossa merkityksessä, esimerkiksi ryhmäläisen innostamisessa toimintaan, kuten itsearviointivihkon täyttämiseen.

Kuten kuviossa 1 on havaittavissa, malli täydentyy lopuksi tekemisestä (doing), joka koostuu kolmesta eri tasosta: toiminnallisesta identiteetistä (occupational identity), toiminnallisesta mukautuvuudesta (occupational adaptation) ja toiminnallisesta pätevyydestä (occupational competence). Toiminnallisella identiteetillä tarkoitetaan käsitystä itsestä toimijana ja sitä millaiseksi haluaisi tulla. Onnistuneen toiminnallisen identiteetin toteuttamisen kautta yksilölle syntyy toiminnallisen pätevyyden tunne eli hän tuntee täyttävänsä roolit ja arvot ja kokee toimintojensa tuottavan hallinnan ja tyytyväisyyden tunteita. Itse toiminnallinen mukautuvuus koostuu positiivisen toiminnallisen identiteetin rakentamisesta ja toiminnallisten pätevyyksien saavuttamisesta.

Useimmat ihmiset tulevat jossain vaiheessa kokemaan ongelmia tai sen uhkaa toiminnallisen adaptaation alueella, mikä edellyttää toiminnallisten identiteetin ja pätevyyden osioiden uudelleen rakentamista. Koimmekin, että meidän on hyvä ymmärtää Inhimillisen toiminnan mallin näkökulmasta tekemistä, jotta voimme käsittää toiminnallisen identiteetin, mukautuvuuden ja pätevyyden prosessin ryhmäläisten kohdalla ja pohtia kuinka ryhmä voi vaikuttaa niihin. (Kielhofner 2008, 106–108.)

4 Toimintaterapiaryhmä

4.1 Miksi ryhmä

Toimintaterapiaintervention järjestäminen kuului olennaisena osana opinnäytetyömme tutkimusosuuteen, jotta saamme vastauksia tutkimuskysymykseemme koira-avusteisen toimintaterapian kokemuksista. Ryhmämuotoinen toimintaterapia mahdollisti laajemman tutkimusmateriaalin keräämisen lyhyemmässä ajassa kuin yksilöterapian järjestäminen.

Finlayn (1997) mukaan terapeuttilinen ryhmä tarjoaa osallistujilleen mahdollisuuden kontaktin luomiseen usean ihmisen kanssa, jolloin osallistujalle muodostuu useita päällekkäisiä vuorovaikutussuhteita. Nämä suhteet vaihtelevat ja kehittyvät ryhmän edetessä. Ryhmä tarjoaa mahdollisuuden jakamiseen ja antaa osallistujilleen tukea ja mahdollistaa sosiaalisten taitojen oppimisen. Ryhmä tukee myös ihmisen tarvetta kuulua johonkin ja tulla hyväksytyksi omana itsenään. Kun yksilöllä on useita vuorovaikutteisia suhteita päällekkäin, on hänellä myös enemmän hyödynnettävissä olevaa vuorovaikutuksessa syntyvää terapeutista potentiaalia verrattuna interventioon joka tapahtuu vain yhden asiakkaan ja terapeutin välillä. (Finlay 1997, 4.)

4.2 Erilaiset toimintaterapiaryhmät

Finlay (1997) jakaa ryhmät toimintaterapiassa kahteen kategoriaan niiden luonteen perusteella. Toista ryhmää hän kutsuu toimintaryhmäksi (activity group) ja toista tukiryhmäksi (support group). Näiden ryhmien suurimpana erona voidaan pitää ryhmän lopullista päämäärää ja tarkoitusta. Tämä ryhmä-jako perustuu löyhästi Kreegarin ja DeMaren (1974) tekemään työhön, jonka mukaan ryhmätoiminta voi toimia kolmella, psykoterapeuttisella, kommunikaatiollisella sekä uudelleenluomisen, tasolla. (Finlay 1997, 8.)

Toimintaryhmä voidaan jakaa tavoitteen mukaan joko tehtäväryhmiin (task groups) tai sosiaalisiin ryhmiin (social groups). Tehtäväryhmien tavoitteena ovat kykyjen parantaminen sekä jonkun tietyn tehtävän loppuun saattaminen. Nämä ryhmät ovat myös usein yksilöorientoituneita. Sosiaalisten ryhmien tavoitteena on uudelleen luominen ja hauskanpito joka rohkaisee sosiaaliseen kanssakäymiseen. Tukiryhmät taas painottavat kommunikoinnin ja psykoterapian elementtejä. Erona toimintaryhmiin, tukiryhmät eivät ole niin yksilö-

orientoituneita vaan korostavat ryhmän merkitystä. Lisäksi ryhmäprosessi nähdään lopputulosta merkittävämpänä. Tukiryhmät jaetaan niin ikään kahteen alakategoriaan: kommunikaatioryhmiin (communication groups) ja psykoterapeuttisiin ryhmiin (psychotherapy groups). Kommunikaatioryhmien tavoitteena on, että ryhmänjäsenet jakavat kokemuksiaan ja täten antaen toisilleen vertaistukea. Psykoterapiaryhmät taas lisäävät näkemystä yksilön omista ongelmista ja auttavat itsetutkiskeluprosessissa. (Finlay 1997, 8-9.)

Edellä esitetyssä ryhmäjaossa on tärkeää muistaa, että ryhmäkategoriat voivat toimia toistensa kanssa päällekkäin ja eivät sulje toisiaan pois. On myös tärkeää huomioida, että jokainen yksilö kokee ryhmätoiminnan eri tavoin, jolloin samassa ryhmässä toimiville eri henkilöille ryhmän tarkoitus ja päämäärä saattavat erota toisistaan ja he voivat kokea ryhmätoiminnot hyvin eri tavoilla. (Finlay 1997, 11.) Ryhmäinterventio, jonka tulisimme toteuttamaan, ilmentäisi sekä toimintaryhmän että kommunikaatioryhmän elementtejä, koska toiminnan painopiste tulisi olemaan erilaisissa koiran kanssa suoritettavissa tehtävissä, mutta myös itsereflektiossa ja kokemusten jakamisessa.

American Journal of Occupational Therapyn (2011) artikkelissa Bannican ja Bulloc tutkivat toimintaryhmän vaikuttavuutta verrattuna ryhmiin joissa painopisteenä oli verbaalinen kanssakäyminen mielenterveytyössä. Tutkimuksen alkupisteenä oli fakta siitä, että toimintaterapiassa toimintaryhmä interventiomuotona on paljon käytetty, mutta sen vaikuttavuudesta ei ole näyttöä. Tutkimuksen tuloksena oli, että sosiaalisten taitojen parantamisessa ja oireiden lievittämisessä sekä taitojen parantamisessa yhteisössä selviämiseen toimintaryhmä oli vaikuttavampi interventiomuoto kuin verbaalinen ryhmä. (Bannikan & Bulloc 2011, 257,264.)

4.3 Ryhmäintervention viitekehyksenä Inhimillisen toiminnan malli

Suurimmassa osassa Inhimillisen toiminnan mallista eli the Model of Human Occupation:sta (MOHO) kirjoitetusta kirjallisuudesta ei mainita ryhmätoimintaa suoranaisena viitekehyksen interventiona. Kuitenkin sen strukturoidun rakenteen takia se soveltuu hyvin suunnittelun pohjaksi myös ryhmäinterventioihin, erityisesti silloin kun ryhmän tavoitteena on itsestään huolehtiminen, työ ja vapaa-aika. (Cole 2005, 270.) Colen (2005) mukaan Kaplan (1986, 1988) kirjoittaa, että lyhytaikaisessa psykiatrisessa ryhmässä voidaan käyttää MOHOn toiminnan tasoja. Hän kutsuu näitä ryhmiä ohjaaviksi ryhmiksi (directive group). Ryhmissä asiakkailta on jo perustaidot olemassa, mutta he tarvitsevat apua yhdistääkseen ne käyttäytymismalleihin sekä päivittäiseen elämäänsä. Inhimillisen toiminnan malliin perustuva ryhmä sisältää helppoja aktiviteetteja, jotka auttavat asiakkaita kehittämään tavanomaisia ongelmanratkaisutaitoja, motorisia taitoja sekä sosiaalisia taitoja. Toimintaterapeutti valitsee aktiviteetit ja ympäristön toiminnalle. Ryhmäkerrat strukturoidaan neljään tasoon, jotka ovat orientaatio ja esittäytyminen, lämmittelytehtävät, valikoidut tehtävät ja loppukoonti. (Cole 2005, 270)

Inhimillisen toiminnan mallin käyttö ryhmäterapiassa ei ole sidottu diagnoosiin tai ikään. Se keskittyy kuitenkin käyttötavaltaan enemmän tehtävien ja toimintojen suorittamiseen kuin tunteisiin tai itse prosessiin. Ryhmäinterventiossa olisi hyvä, että ryhmäläiset jakavat samat sosiaaliset roolit, jolloin tavoitteiden asettelu helpottuu ja ryhmäläiset saavat toisiltaan vertaistukea. Terapeutin roolina on toimia ohjaavissa ryhmissä neuvojana ja rinnalla toimijana. Vaikka rooli onkin hyvin ohjaava, hän kannustaa ja rohkaisee asiakkaita suoriutumaan annetuista tehtävistä niitä helpottamalla, ei suoraan antamalla oikeita tai vääriä vastauksia. (Cole 2005, 270–271.)

4.4 Ryhmän vaiheet

Useat eri teoreetikot ovat kuvanneet ryhmäprosessin vaiheita. Perinteiset ryhmätutkijat ovat samaa mieltä siitä, että ryhmäprosessi kulkee ennustettavissa olevien vaiheiden kautta, jotka ovat orientaatiovaihe, konfliktivaihe sekä koheesiovaihe. Orientaatiovaiheessa ryhmä etsii omaa rakennettaan ja tavoitteitaan, konfliktivaiheessa ryhmäläiset kapinoivat ryhmän vetäjää vastaan ja taistelevat ryhmän sisäisestä vallasta ja viimeisenä näiden kautta tullaan koheesiovaiheeseen, jossa ryhmä on löytänyt harmonian ja keskinäisen luottamuksen. Eri tutkijat ovat kuvanneet näitä vaiheita hieman eri nimityksin tai lisänneet vaiheiden väliin muita vaiheita. Tätä havainnollistaa kuvio 2, joka on Colen (2005) kuvion pohjalta kehitetty. Kyseisessä kuviossa esitellään kolmen eri ryhmätutkijan näkemys vaiheiden kulusta. Cole (2005) kirjoittaa, että Tuckmanin (1965) mukaan kaikki ryhmän vaiheet ovat nähtävissä ryhmän kestosta riippumatta, mutta vaiheiden kestot riippuvat ryhmäprosessin kestosta. (Cole 2005, 29.)

Ryhmän muotoutumisen vaiheet Schutzin (1958), Tuckmanin (1965) ja Yalomin (1985) mukaan					
Teoreetikko	Ryhmän aloitus				Ryhmän lopetus
Schutz	Mukaan ottamisen vaihe		Kontrollivaihe		kiintymysvaihe
Tuckman	Muotoutumisvaihe	Normien muotoutumisen vaihe	Kuohuntavaihe		Toteuttamisvaihe
Yalom	Orientaatiovaihe		Konfliktivaihe	Koheesiovaihe	Maturiteettivaihe

Kuvio 2. Ryhmän muotoutumisen vaiheet Schutzin (1958), Tuckmanin (1965) ja Yalomin (1985) mukaan Colea mukailleen.

Colen (2005) mukaan Yalom kuuluu perinteisiin ryhmätutkijoihin. Yalomin (1995) tekemän tutkimuksen perusteella hän tuli tulokseen, että ryhmänmuotoutumisen vaiheissa on tiettyjä asioita, jotka ovat erityisen tärkeitä ryhmäterapian onnistumisen kannalta. Erityistä huomiota hän kiinnittää orientaatiovaiheeseen ja nimenomaan siihen, millä perusteilla ryhmäläiset valikoituvat ryhmään. Olisi tärkeää, että terapeutti ryhmänvetäjänä selventäisi asiakkaalle jo ennen ryhmän alkua millaiset tavoitteet ryhmällä on, jolloin asiakas kykenee ymmärtämään ryhmäterapian vaikuttavuuden omiin tavoitteisiinsa peilaen. Tämän voi tehdä esimerkiksi haastatteleamalla asiakasta ennen ryhmän alkamista. Samalla terapeutti saa tärkeää informaatiota asiakkaasta ja pystyy paremmin suunnittelemaan ryhmäinterventiota. (Cole 2005, 31.)

Viimeistä interventiota pidetään ehdottoman tärkeänä siksi, että se antaa osallistujille mahdollisuuden selventää interventiossa kokemiaan tunteita, kertoa mitä he ovat oppineet, antaa palautetta ja pohtia kuinka heidän käytöksensä on muuttunut (Schwartzberg, Howe, Barnes 2008, 210). Terapeutin olisi tärkeää olla mukana ottamassa vastaan nämä ajatukset ja miettiä yhdessä ryhmäläisten kanssa, kuinka he voivat hyödyntää oppimaansa ryhmän ulkopuolella (Schwartzberg ym. 2008, 221).

5 Sosiaalisten ja vuorovaikutustaitojen kehittyminen

Opinnäytetyömme toiminnallisessa osiossa toteutuneessa ryhmässä tarkastelun alaisena olivat ryhmäläisten sosiaaliset ja vuorovaikutustaidot. Ymmärtääksemme kyseisissä taidoissa esiintyviä haasteita ja niiden muodostumista, on tärkeää ymmärtää ensisijaisesti mitä sosiaaliset ja vuorovaikutustaidot ovat

ja kuinka ne kehittyvät. Tämän jälkeen pystymme paremmin ymmärtämään asioita, jotka ovat vaikuttaneet haasteiden syntymiseen tällä taitojen saralla.

Sosiaalisilla taidoilla tarkoitetaan yksilön taitoja, joiden avulla hän pystyy toimimaan ryhmän jäsenenä, neuvottelemaan, ratkomaan sosiaalisia konflikteja ja pitämään puoliaan. Sosiaaliset taidot koostuvat siis viestinnästä, toisista huolehtimisesta ja omien aggressioiden hallinnasta. (Himberg & Jauhiainen 1998, 81.) Vuorovaikutustaidoilla taas tarkoitetaan taitoja, joita tarvitaan toisten kanssa vuorovaikutuksessa olemiseen, kuten tarkoituksenmukaisten eleiden käyttö, vaikuttuneisuuden näyttäminen sekä samaistumista sellaisiin tapoihin, jotka luovat yhteisymmärryksen muiden kanssa. (Lowman 2011c, 87.) Jo pienet vauvat toimivat aktiivisesti vuorovaikutuksen suhteen; vauvat ilmaisevat itseään itkemällä, jokeltelemalla ja liikuttamalla jalkojaan, käsiään ja päätään. Ensimmäiset vuorovaikutuksen osoittamiset kohdistuvatkin yleensä huoltajiin. Huoltajilla onkin suuri merkitys vuorovaikutuksen ja sosiaalisten taitojen kehittämisessä. Heidän vuorovaikutuksessa olemisensa lapseen sekä lapsen äännähdyksiin reagoiminen vahvistavat vuorovaikutussuhdetta ja vuorovaikutustaitojen syntymistä. Vauvan kasvaessa taaperoihinkin merkittävää, että huoltajat puhuvat, hymyilevät, hellivät ja ottavat katsekontaktia lapseensa jo vauvasta alkaen. Vauva alkaa vähitellen kiinnittää huomiota äänen lähteeseen ja suuntautumaan sitä kohden. Tällä tavoin vauva alkaa hahmottaa käyttäytymisen vaikutusta muilta saatuihin reaktioihin. Näin lapsi oppii ympäristössään sosiaaliset ja vuorovaikutustaidot, jotka kantavat myös aikuisuuteen. (Lowman 2011c, 95, 97; Koppinen, Lyytinen & Rasku-Puttonen 1989, 69.)

Varhaislapsuudessa, eli 1-3 – ikävuoden aikana, kieli kehittyy ja symbolit alkavat värittää puhetta. Leikissä ja puheessa alkaa olla hieman loogisuutta. Sanavarasto laajentuu nopeasti ja eleet alkavat olla mukana puheen tukena.

Yleensä varhaislapsuudessa alkaa myös kyseleminen, jolloin eri esineiden ja asioiden nimiä sekä toimintaa kysellään huoltajilta. Lapsi alkaa myös ymmärtää omasta käytöksestä vastuussa olemisen sekä tunteiden ja käytöksen välisen yhteyden. (Lowman 2011c, 100–101.) Keski-lapsuudessa, 5-11-ikävuosien ajan eli kouluikäisenä, lapsen sanasto on kasvanut paljon ja puhe on tarkoituksenmukaista. Sanavaraston laajeneminen mahdollistaa myös paremmin ympäristön kanssa vuorovaikutuksessa toimimisen sekä sosiaaliseen vuorovaikutukseen liittyvät säännöt ja normit. Lapsen sosiaalinen piiri on myös laajentunut perheestä koulukavereihin ja opettajiin. Ryhmään kuuluminen on tässä iässä kovin tärkeää ja ryhmässä myös harjoitellaan vuorovaikutustaitoja ja sosiaalista kanssakäymistä iloineen ja pettymyksineen. Tässä iässä myös empatiantunne ja toisten ihmisten tunteiden ymmärtäminen kuuluvat kehitykseen ja ovat merkittäviä taitoja vuorovaikutustaitojen kannalta. (Lowman 2011c, 102; Koppinen ym. 1989, 69.)

Noin 11- tai 12 -ikävuodesta eteenpäin lasketaan alkavaksi nuoruus. Murrosikään liittyvä fyysinen, motorinen ja kognitiivinen kehittyminen vaikuttaa paljon nuoren elämään. Vuorovaikutustaitojen kehityksessä mukaan tulevat sarkasmi, slangi ja koodien käyttö, jotka ilmenevät varsinkin kaveripiirin sisällä. Kieltä nuoret osaavat kuitenkin myös käyttää taitavasti esimerkiksi väitelyissä. Nuoruuden minäkuvaan vaikuttaa vahvasti egosentrisyys eli minäkeskeisyys, joka näkyy esimerkiksi siinä, että omia ajatuksia ja kokemuksia pidetään ainutlaatuisina. Myös ikään kuuluva identiteetin muodostaminen on kesken ja irtiotto huoltajista korostaa ikätovereiden suurta merkitystä nuorille. Kaveriryhmissä nuorten sosiaaliset ja vuorovaikutustaidot jatkavat kypsymistä. (Lowman 2011c, 103–104.)

Sosiaaliset ja vuorovaikutustaidot kehittyvät jokaisella yksilöllisesti, mikä toimintaterapeutin on huomioitava ympäristössä ilmenevien sosiaalisten, fyy-

sisten ja kulttuuristen tekijöiden lisäksi (Lowman 2011c, 104). Koppinen, Lyytinen ja Rasku-Puttonen (1989, 71) toteavat, että tutkimustulosten mukaan vuorovaikutuksen synnyttäminen ja ylläpitäminen pienten lasten kanssa on aikuisen vastuulla, mutta lasten oma aloitteellisuus kasvaa kouluiän alussa. Jo esikoulussa lapset ovat oma-aloitteisia, mutta myös tunnistavat tavallisimmat perusilmeet ja osaavat yhdistää ilmeitä, synnyttävät tilanteet niihin. Onkin merkittävää, että lapset oppivat kielellisen ja ei-kielellisen viestinnän suhteen, joka on merkittävä osa vuorovaikutussuhteita. (Koppinen ym. 1989, 75–76.)

Sosiaalisissa ja vuorovaikutustaidoissa voi olla puutteita monien erilaisten syiden takia. Lapsesta voi kehittyä esimerkiksi epäsosiaalinen ja aggressiivinen nuori vanhempien mallista oppimisen vuoksi tai aivoperäisten tarkkaavaisuus-, keskittymis- ja oppimishäiriöiden seurauksena. Erityisen tärkeää onkin puuttua sellaisen nuoren käytökseen, jonka epäsosiaalisuuteen liittyy aggressiivisuutta. Ammatillista apua kannattaakin hankkia silloin, kun edellä mainittu käytös on jatkuvaa. Apuna voivat olla myös toimintaterapeutit, sillä toimintaterapiaa pystyy käyttämään apuna asiakkaille, joilla on aggressiivisuutta tai muita käytöshäiriöitä tai haasteita vuorovaikutustaidoissa ja ryhmässä toimimisessa. (Aaltonen, Ojanen, Vihunen & Vilén 2003, 344–346; Hardy 2001, 117; Prior 2001, 134, 149.)

6 Tutkimuksen tavoitteet, tarkoitus ja tutkimuskysymykset

Opinnäytetyön tarkoituksena on tuoda Suomessa vielä melko tuntematonta koira-avusteista toimintaterapiaa tutummaksi. Tavoitteenamme oli selvittää koira-avusteisen menetelmään liittyviä kokemuksia lasten ja nuorten toimin-

taterapiassa. Keräsimme pääaineiston toteuttamassamme ryhmässä mukana olleilta ryhmäläisiltä havainnoinnilla, keskusteluilla ja itsearvioinneilla, joissa painottuvat sosiaaliset ja vuorovaikutustaidot sekä toimintaan motivoituminen. Kerätyt kokemukset koskevat ryhmässä ilmeneviä mielenkiinnonkohteita, arvoja ja toimintoihin osallistumista. Ryhmästä kerättyä aineistoa täydensimme myös ryhmäläisten ohjaajan kokemuksilla ja omilla havainnoillamme, joita teimme ryhmästä. Opinnäytetyön toiminnallinen osio toteutettiin yhteistyössä jyväskyläläisen lasten ja nuorten tukikodin kanssa vuoden 2013 kevään ja kesän aikana. Suunnittelimme ja järjestimme koira-avusteisen toimintaterapiaryhmän, jota pidimme yhteistyötahon nuorille pojille.

Haluamme opinnäytetyöllämme tuoda esille ryhmäintervention kautta uutta käytännönkokemusta ja tutkimustuloksia aiheesta. Erityisesti ulkomaisissa tutkimuksissa koira-avusteisella terapialla on todettu olevan hyötyä asiakkaille, esimerkiksi Tufano ja Cole (2008, 270) kertovat, että Latellan (2003) mukaan eläinavusteinen työskentely tuo mukanaan monia hyötyjä, kuten kehittävät itseluottamusta, psykologista hyvinvointia ja itsehillintää. Koira-avusteisessa ryhmässä pyrimmekin antamaan ryhmäläisille onnistumisen kokemuksia ryhmästä, jossa he työskentelevät vuorovaikutuksessa toistensa ja koiran kanssa erilaisissa toiminnoissa. Ryhmän aikana myös saimme kokemuksia koira-avusteisen ryhmän suunnittelusta ja toteutuksesta sekä niihin liittyvistä ilmiöistä. Muotoilimme opinnäytetyön tutkimuskysymykset seuraaviksi:

Millaisena erityistuen piirissä asuvat lapset/nuoret kokevat koira-avusteisen toimintaterapiaryhmän?

Miten meidän ja yhteistyötahon ohjaajan kokemukset ja havainnot tukevat poikien omia kokemuksia ryhmästä?

Itse tutkimuskysymyksien avuksi loimme alakysymyksiä, joiden avulla lähestyimme tutkimusongelmaa: Mitä on eläinavusteinen terapia? Miten toimintaterapia eroaa muista eläinavusteisista työskentelyistä? Millainen toimintaterapiaryhmä on? Mitä vaiheita ryhmä sisältää?

7 Toiminnallinen osuus

7.1 Toiminnallinen osuus: Lysti -ryhmä

Lähestyimme opinnäytetyöstämme kiinnostunutta tahoa ensin puhelimitse ja sen jälkeen sähköpostitse, jolloin esittelimme suunnittelemaamme koiraavusteista toimintaterapiaryhmää (Liite 1). Taho kiinnostui opinnäytetyöhön sisältyvästä ryhmästä ja pian tämän jälkeen teimme sopimuksen yhteistyöstä. Näin ollen toteutimme opinnäytetyön toiminnallisen osuuden yhteistyössä jyvaskyläläisen lasten ja nuorten tukikodin kanssa. Tukikodista ryhmään osallistui kolme poikaa, jotka olivat ryhmän toteutumisen aikoihin 12–15 -vuotiaita. Ryhmäläiset valikoituivat ryhmään etukäteen mietittyjen kriteerien pohjalta: heillä täytyi olla kiinnostusta koiran kanssa työskentelyyn ryhmässä ja he eivät saisi olla allergisia koirille. Lisäksi yhteistyötahon ohjaajat ja johtaja tekivät vielä ryhmäläisten suhteen lopulliset valinnat ja he valitsivat ryhmään sellaiset pojat, joiden he kokivat hyötyvän ryhmästä eniten.

Motivoidaksemme mahdollisimman monen pojan osallistumista ryhmään, kävimme esittelemässä Lysti-ryhmää yhteistyötahon tiloissa kaikille paikalla olleille pojille. Tämä käyntimme sisältyy ryhmän elinkaareessa sen orientaatiovaiheeseen (ks. kuvio 2). Kerroimme heille ja paikalla olleille ohjaajille ryhmän pääpiirteitä, kuten esimerkiksi, että se tulee koostumaan viidestä ryhmä-

kerrasta, joista osa toteutettaisiin Jyväskylän ammattikorkean luovassa tilassa ja osa ulkona sään salliessa. Kerroimme myös ryhmäkertoihin osallistuvasta Lysti -koirasta. Lopuksi kyselimme poikien omia kokemuksia koiriin ja niiden kanssa toimimiseen liittyen. Esittelykerralla ja lopullisen ryhmän muodostuttua varmistimme, että ryhmäläiset ymmärtävät tulevansa osallistumaan opinnäytetyöhön, ja kerroimme ryhmän tavoitteesta: sujuvan yhteistyön tekemisestä. Poikien alaikäisyyden vuoksi kirjalliset sopimukset opinnäytetyöhön osallistumisesta tehtiin yhteistyötahon kanssa, minkä lisäksi ryhmästä tiedotettiin myös poikien vanhemmille.

Itse ryhmän tavoitteita pohdittiin yhdessä yhteistyötahon johtajan kanssa, joka toivoi ryhmän päätavoitteeksi poikien välisen kommunikoinnin ja vuorovaikutustaitojen kehittämisen. Toiveensa hän kertoi perustuvan siihen, että arjessa poikien keskinäinen vuorovaikutus oli tasoltaan vaihtelevaa ja keskinäisissä vuorovaikutustilanteissa esiintyi paljon nimittelyä ja vähättelyä. Myös pojat olivat tietoisia haasteistaan tällä saralla. Enempää poikia koskevia esitietoja emme saaneet, joten edellä mainitut tiedot ja esittelypäivä antoivat meille ainoat, mutta hyvin tärkeät tiedot poikien haasteista. Havainnoimme itsekin esittelytilaisuudessa, että pojilla oli selkeästi haasteita keskinäisessä toimimisessa, mikä ilmeni haasteena odottaa omaa puheenvuoroa, keskeyttelynä, impulsiivisuutena, levottomuutena ja nimittelynä. Saamiemme tietojen ja omien havaintojemme pohjalta laadimme ryhmälle yhtenäisen ryhmätavoitteen: sosiaalisten ja vuorovaikutustaitojen kehittäminen sekä ajatuksien ja tunteiden sanallistaminen. Ryhmän ohjaajat kävivät ryhmälle asetetut tavoitteet läpi ja keskustelivat niistä poikien kanssa ensimmäisellä ryhmäkerralla, jotta pojat saisivat kertoa mielipiteensä niistä. Tämä tavoitteiden hyväksyttäminen pojilla oli hyvin tärkeää, koska Kielhofnerin ja Forsythin mukaan (2008, 150) tuloksellinen terapia riippuu asiakkaan halukkuudesta hyväksyä toimintaterapialle asetetut tavoitteet ja strategiat. Jokainen ryhmäläinen ymmärsi ja hy-

väksyi ehdotetun tavoitteen. Pojat myös saivat laatia ensimmäisellä ryhmäkerralla, ohjaajien tukemana, ryhmän säännöt. Säännöt sisälsivät ohjeita ryhmäläisenä toimimiseen, kuten puhumaan toiselle ilman nimittelyä. Koska pojat laativat säännöt itse, he myös sitoutuivat niihin hyvin ja he pyrkivät toimimaan niiden mukaan. Tarvittaessa ohjaaja tai toinen ryhmäläinen muistutti säännöistä niitä rikkovalle.

Yksi meistä toimi yhdessä ryhmän ohjaajana lehtori Heidi Kihlström-Lehtosen kanssa, jonka oma keskikokoinen villakoira Lysti kulki mukana ryhmässä. Kihlström-Lehtonen on käynyt Lystin kanssa Koirat kasvatusta ja kuntoutustyössä ry:n koulutuksen ja Lysti oli ryhmän toteutumisaikana oppilasvaiheessa. Lystillä oli aiempaa kokemusta työskentelystä aikuisten mielenterveyskuntoutujien kanssa. Lasten kanssa Lysti ei ollut aiemmin työskennellyt, mutta sillä oli kokemusta lasten kanssa vuorovaikutuksessa olemisesta kotiolosuhteissa. Kaksi meistä havainnoi ryhmää sivusta poikien oman ohjaajan kanssa. Havainnoijat ja ohjaajat eivät osallistuneet ryhmään, vaan heidän tarkoituksenaan oli havainnoida ryhmää ja tarvittaessa olla apuna, jos ryhmässä tulisi haastavia tilanteita eteen, kuten esimerkiksi hallitsematonta villiintymistä. Pääasiassa nämä havainnoijien ja ohjaajan ”olla näkyvissä mutta näkymättömänä”-roolit onnistuivat hyvin, sillä pojat eivät häiriintyneet sivussa olleista henkilöistä ja vain pari kertaa pojat ottivat kontaktia yhteistyötahon ohjaajaan.

7.2 Ryhmäkerrat ja ympäristö

Ryhmäkertoja oli yhteensä viisi, joista kolme kertaa toteutui suunnitelman mukaisesti. Yksi ryhmäkerta toteutettiin ulkona ja kaksi ryhmäkertaa sisällä Jyväskylän ammattikorkeakoulun tiloissa. Kaksi viimeistä ryhmäkertaa peruuntuivat yhteistyötahon ilmoittaessa hetkeä ennen ryhmän alkua, etteivät pojat pääsisi osallistumaan ryhmään. Myös ryhmäläisten osallistumismäärä

vaihteli kahden ja kolmen välillä. Tarkat syyt poisjäämisille ja peruuntumisille jäivät meille epäselväksi. Siitä huolimatta, että ryhmä päättyi yllättäen, halusimme antaa pojille mahdollisuuden antaa loppupalautteen ryhmästä, minkä vuoksi lähetimme heidän ohjaajalleen ryhmää koskevan kysymyslistan, jonka avulla ohjaaja kävi loppupalauttekeskustelun läpi poikien kanssa. Lähetimme myös pojille kuvia Lystistä muistoksi ryhmästä.

Suunnittelimme jokaisen ryhmäkerran etukäteen huolellisesti Kihlström-Lehtosen läsnä ollessa ja hyväksyessä lopulliset valintamme. Hyödynsimme suunnittelun taustalla Inhimillisen toiminnan mallia sekä poikia koskevia tietoja. Mallin avulla pyrittiin huomioimaan oleelliset asiat, jotka mahdollistivat ryhmäläisten toiminnallisen osallistumisen. Aiemmin käsiteltyjen Inhimillisen toiminnan mallin osa-alueiden, tahdon, tottumuksen, suorituskyvyn ja ympäristön, kautta pyrimme suunnittelemaan kerrat niin, että toiminnot olivat mielekkäitä, sopivan haastavia, motivoivia, kiinnostavia ja mahdollistivat ryhmäläisten keskinäisen vuorovaikutuksen. Suunnitteluvaiheiden aikana kartoitimme myös mahdolliset riskitekijät ja niiden varalle laadittiin varasuunnitelmat. Lisäksi ryhmänohjaajien roolit käytiin tarkoin läpi, samoin kuin havainnoitsijoiden ja poikien oman ohjaajan. Yhteistyötaholta tuli aina ryhmäkerralle mukaan yksi ohjaaja. Ensimmäisen kerran jälkeen ohjaaja vaihtui toiseen, joka oli läsnä sekä toisella että kolmannella kerralla.

Pyrimme kuitenkin alusta asti maksimoimaan ryhmäläisten osallistumismäärän sillä, että ryhmän ajankohdaksi sovittiin arki-iltapäivä, jotta ryhmä ei menisi päällekkäin koulun tai muiden harrastusten kanssa. Kaikki ryhmäkerrat olivat pituudeltaan 45–60 minuuttia kestäviä ja ne sisälsivät aina samanlaisen rakenteen, jonka tarkoituksena oli antaa pojille selkeä malli ryhmän etenemisestä ja näin ollen auttaa ennakoimaan esimerkiksi ryhmän loppumista. Ryhmäkerrat koostuivat alkupiiristä, toiminnallisesta osuudesta ja loppupiiristä.

Alku- ja loppupiirit sisälsivät aina keskustelua päivän toiminnoista, omista kuulumisista ja oman toiminnan pohdinnasta. Loppupiirissä pojat täyttivät myös joka kerta itsearviointivihkoa, jonka tarkoituksena oli kerätä poikien kokemuksia ryhmäkerroista ja saada samalla pojat pohtimaan itseä aktiivisena toimijana ja toimijana ryhmässä. Itse toiminnalliset osuudet (Liite 2) suunniteltiin poikien toiveet huomioiden, mutta niin, että ne tähtäsivät ryhmän tavoitteisiin. Ryhmän aikana toteutettiin muun muassa oman ryhmän nimeäminen, leikkejä ja temppuja Lystin kanssa, pohdittiin omaa ja Lystin käyttäytymistä ja niiden suhdetta toisiinsa piirissä keskustellen ja rastien avulla ja askarreltiin lelu Lystille. Tavoitteena olikin saada pojat toimimaan erilaisten tehtävien kautta sujuvasti yhdessä ja saamaan heidät pohtimaan, miten heidän oma käyttäytymisensä vaikuttaa muihin.

Sisäympäristönä toimi Jyväskylän ammattikorkeakoulun Puistokadun yksikön luovatilat, joka valmisteltiin ryhmälle sopivaksi jokaisen kerran alussa. Tilasta vietiin pois kaikki ylimääräinen tavara, jotta ryhmäläisten huomio kiinnittyisi oleellisimpaan asiaan eli itse ryhmään. Jaoimme tilaa myös pienemmäksi verhon avulla. Vain ryhmäkerralla tarvittavat esineet tuotiin tilaan. Alku- ja loppupiiriä varten asettelimme säkkituolit ympyrämuotoon, joka helpotti hahmottamaan oman paikan sijaintia ja rauhoittumista keskusteluihin. Jouduimme myöhemmin vaihtamaan säkkituolit jumppamattoihin, koska yksi ryhmäläisistä käyttäytyi rauhottomasti ja Lysti-koira pelkäsi säkkituolista lähtevää ääntä, jonka vuoksi tämä ei uskaltanut lähestyä ryhmäläistä. Poistimme siis häiriötekijän istuinalustan vaihdoksella.

Ulkokerta toteutettiin etukäteen läpikäydyssä ja tarkastetussa Jyväskylän Viitaniemessä sijaitsevassa metsässä. Siirtymismatkan varrella oli vilkasliikenteinen tie, minkä vuoksi turvallista siirtymistä koskevat säännöt sovittiin poikien kanssa ennen liikkeelle lähtöä, ja liikkuminen tapahtui hallitussa ryhmässä,

jossa ryhmänohjaajat ja havainnoijat sijoittuivat ryhmän ensimmäiseksi, keskelle ja viimeiseksi. Siirtymiset ja metsässä toimiminen onnistuivat hyvin eikä mitään vaarallisia tilanteita tullut. Pojat pysyivät ryhmän mukana eivätkä läheneet kesken kaiken pois ryhmästä.

8 Tutkimusosuus

8.1 Aineistonkeruumenetelmät

Pääaineistonkeruumenetelmänä käytimme itsearviointia. Tätä tukemaan ja laadullisuutta lisätäksemme, käytimme myös havainnointia, keskusteluista ylös kirjoitettuja muistiinpanoja, ohjaajalle osoitettua kyselylomaketta ja loppupalautelomaketta. Vaikka tutkimuksemme on laadullinen, tuo siihen määrällisen tutkimuksen piirteitä esimerkiksi kyselylomakkeen käyttäminen. Lisäksi aineisto käsiteltiin laadullisesti. Hyödyntämällä erilaisia perusaineistonkeruumenetelmiä, pyrimme tekemään tutkimuksestamme laadullista ja luotettavaa. (Hirsjärvi ym. 2009, 192.)

8.1.1 Itsearviointit ja keskustelut aineistonkeruumenetelminä

Tavoitteenamme oli saada kerättyä ryhmäläisten kokemuksia koiraavusteisesta ryhmästä. Tuomen ja Sarajärven (2012, 85) mukaan laadullisella tutkimuksella voidaankin pyrkiä ymmärtämään tiettyä toimintaa tai kuvaamaan jotain ilmiötä tai tapahtumaa. Haluammekin ymmärtää enemmän tutkimaamme ilmiötä ja tuoda siitä samalla esille syvällisempää näkemystä hyvällä sanallisella kuvauksella (Kananen 2010, 41–42). Tutkimuksessamme ei siis pyritä tilastollisiin yleistyksiin, minkä vuoksi aineistomme koko on suh-

teellisen pieni ja se käsittää vain muutamia henkilöitä. Tuomen ja Sarajärven mukaan onkin tärkeää valita tutkimuksen tiedonantajiksi tarkoin harkittuja henkilöitä, jotka tietävät tutkittavasta ilmiöstä mahdollisimman paljon tai heillä on kokemusta asiasta. Meidän tutkimuksemme tapauksessa tarkoin valitut tutkimuksen tiedonantajamme saavat kokemuksensa koira-avusteisesta toimintaterapiaryhmästä osallistumalla siihen, mikä tekee heistä oman kokemuksensa asiantuntijoita ja he saavat oman mielipiteensä kuuluviin. (Tuomi & Sarajärvi 2012, 85–86.)

Tutkimuksen aineisto koostui ryhmäläisten kohdalla jokaisella ryhmäkerralla täytetystä kirjallisesta itsearviointista. Henryn (1998) mukaan itsearvioinnittimet sisältävät yleensä asiakkaan täyttämät selonteon, lomakkeen ja tarkistuslistan, joiden täyttövaiheessa on huomioitava, että asiakas ymmärtää niissä esiintyvät kysymykset oikein. Tämän vuoksi onkin arvioitava tarkasti etukäteen, että keiden kohdalla kyseistä aineistonkeruumenetelmää käyttää. Esimerkiksi henkilöt, jotka eivät kykene arvioimaan realistisesti taitojaan, voivat arvioida osaamistaan ylä- tai alakanttiin. Yleisesti itsearviointi kuitenkin mahdollistaakin asiakkaan yksityiskohtaisen vastaamisen tarkoin määriteltuihin kysymyksiin. (Henry 1998, 165.) Ryhmässä käydyt keskustelut ja poikien täyttämät itsearvioinnit täydensivät toisiaan. Itsearviointivihko koostui etu- ja takakansista sekä viidestä identtisestä aukeamasta, josta jokainen sisälsi viisi väite kohtaa, joissa käsiteltiin onnistumista erilaisten vuorovaikutustaitojen suhteen. Itsearviointivihkon kannet ja yksi esimerkki aukeama löytyvät liite 3 kohdasta. Pojat merkitsivät väitteen paikkaansa pitävyyden 1–3 -asteikolla, jossa numero kolme vastasi kiitettävää, numero kaksi hyvää ja numero yksi kohtalaista. Näiden lisäksi oli valittava myös taito, johon oli kiinnitettävä huomiota seuraavalla ryhmäkerralla. Kielhofnerin, Forsythin, Sumanin, Kramerin, Nakamura-Thomasin, Yamadan, Cordeiron, Keposen, Panin & Henryn (2008, 237) mukaan Restallin, Ripartin ja Sternin(2003) mielestä itsearviointi-

mittarien käyttäminen asiakkailla, saa heidät aktiivisesti ryhtymään tuottamaan tietoa, joka voi vaikuttaa terapeuttiseen prosessiin ja tukee asiakasläh- töistä (client-driven) lähestymistapaa. Lopuksi jokainen kirjoitti vapaasti seu- raaviin kohtiin oman mielipiteensä ryhmäkerrasta: mikä oli tänään kivaa, mis- tä toiminnasta et innostunut ja tuliko jotain muita ryhmäkertaan liittyviä aja- tuksia mieleen. Itsearviointit auttoivat ensisijaisesti ryhmäläisiä huomioi- maan ja pohtimaan omaa käyttäytymistään ryhmässä ja vuorovaikutuksessa muihin ryhmäläisiin ja ohjaajiin. Samalla saimme tietoa ja kirjallisia mielipitei- tä ryhmäkerran toimintoja ja onnistumista koskien.

Ryhmän loputtua annoimme poikien ohjaajalle ryhmää koskevan kysymyslis- tan, joka koostui keskusteluaiheista, jotka hän kävi läpi yksilöllisesti jokaisen pojan kanssa. Tällä pyrimme siihen, että ryhmän päättymisen jälkeen pojat saisivat vastata kysymyksiin omassa tutussa ympäristössään tutulle ohjaajalle, jotta saisimme mahdollisimman rehellisiä vastauksia. Samalla antaisimme heille mahdollisuuden antaa ryhmää koskevaa loppupalautetta sekä kuulla, millainen kokemus ryhmästä heille jäi. Loppupalautekysymykset muotoilim- me seuraavasti:

- Mitä ryhmästä jäi sinulle erityisesti mieleen?
- Millainen koira Lysti sinun mielestäsi oli?
- Mitä Lysti opetti sinulle?
- Millaista oli toimia yhdessä tässä ryhmässä?
- Millainen ryhmän yhteishenki oli?
- Oliko ryhmäkerroissa jotain, mikä tuntui helpolta? Entä vaikealta?
- Oliko jotain, mikä ei tuntunut mukavalta ryhmässä?
- Millaista oli tulla tällaiseen ryhmään, jossa oli mukana koira?

- Miltä tuntui lopettaa ryhmä?

Huomioitavaa on kuitenkin itsearviointi- ja kyselymenetelmiin liittyvä kritiikki. Tutkijan on huomioitava laajasti erinäisiä tekijöitä, jotka voivat vaikuttaa itsearvioinnin luotettavuuteen. Esimerkiksi itsearviointia täyttävät asiakkaat voivat ali- tai yliarvioida itseään taitojensa suhteen. Myös puutteellinen keskittymiskyky, kognitiiviset ongelmat, hahmotusvaikeudet ja kyvyttömyys ilmaista itseä vaikuttavat itsearvioinnin täyttämiseen ja käyttämiseen interventioissa ja tutkimuksissa. (Gitlin, 2005, 231; Salo-Chydenius, 2001, 27.) Keskustelun suhteen havainnoijat kirjoittivat ylös tärkeinä pitämiään asioita, kuten poikien kommentteja ryhmään liittyen. Havainnoijilla oli tällöin tärkeä vastuu tärkeiksi kommentteiksi kokemiensa asioiden luokittelussa.

8.1.2 Havainnoinnit ja kyselylomake aineistoa tukevinä tiedonkeruumenetelminä

Yhtenä itsearvioinneilla kerättyä tietoa tukevana tiedonkeruumenetelmänä käytimme havainnointia. Hirsjärven ym. (2009, 213) mukaan havainnoinnin etuja ovat sen avulla saatu välitön ja suora tieto yksilöiden, ryhmien tai organisaatioiden toiminnasta ja käyttäytymisestä ja se onkin erinomainen menetelmä vuorovaikutuksen tutkimisessa sekä ennakoimattomissa että vaihtelevissa tilanteissa. Havainnointia pidetäänkin laadullisen tutkimuksen yhtenä yleisenä tiedonkeruumenetelmänä, jonka avulla voidaan monipuolistaa tutkitavasta ilmiöstä kerättyjä tietoja (Tuomi & Sarajärvi 2012, 81–83). Havaintoja täydennettiin myös muutamissa tilanteissa ryhmää ohjanneen opiskelijan havainnoilla, kun ryhmän aikana tuli eteen muutaman kerran tilanne, jossa havainnoijat eivät nähneet ryhmäläisen kaikkia eleitä tai kuulleet puhetta, kuten kävi esimerkiksi ulkoilukerralla. Ryhmää ohjanneen oppilaan vastuulla oli

myös saada aikaan ryhmäkeskusteluja, jotta ryhmäläiset innostuisivat keskustelemaan keskenään ja ohjaajien kanssa ja jotta jokaisen mielipiteet tulisivat paremmin esille. Luonnollisesti ryhmäläisille oli kerrottu alussa, että sivussa olevat havainnoijat havainnoivat ryhmää, ryhmäläisiä ja ryhmässä tapahtuvia toimintoja, mutta sen tarkemmin havainnoinnista ei kerrottu, jottei se vaikuttaisi ryhmäläisten toimintaan.

Toisaalta havainnointia kritisoidaan siitä, että havainnoijan läsnäolo voi muuttaa havainnoitavien henkilöiden käytöstä ja vaikuttaa jopa suoranaisesti havainnointitilanteeseen. Ryhmän sivussa olleiden havainnoijien jatkuva läsnäolo jokaisella kerralla kuitenkin vaikutti siihen, että ryhmäläiset tottuivat kolmen ryhmäkerran aikana havainnoijiin ja kiinnittivät heihin hyvin harvoin huomiota. Havainnointi voi myös viedä paljon aikaa, mutta meidän tutkimustapauksessamme havainnoijilla oli tietoisesti ja harkitusti käytössä koko ryhmän kesto aika havainnointiin. Itse havaintojen kirjaamiseen oli kuitenkin varattava ryhmän jälkeen tarpeeksi aikaa, jotta kaikki havainnot saatiin kirjoitettua ylös. Havainnoijat joutuivat myös luottamaan paljon muistiinsa, ja kirjaamaan sen pohjalta tärkeät havainnot ylös, koska kirjaamista ei suoritettu ryhmän aikana. (Hirsjärvi ym. 2009, 213–214.)

Havainnointivälineenä käytimme Inhimillisen toiminnan malliin pohjautuvaa Model of Human Occupation Screening Tool eli MOHOST -arviointimenetelmää soveltaen. MOHOST perustuu Inhimillisen toiminnan malliin, jota käytämme tutkimuksemme teoriapohjana, mikä lisää sen luotettavuutta. MOHOST -arviointimenetelmän tarkoituksena on mitata asiakkaan toiminnallista osallistumista ja auttaa terapeutteja ymmärtämään asiakkaan syitä sitoutumattomuuteen toimintojen suhteen. Kyseinen arviointimenetelmä sisältää kuusi arvioinnin osa-aluetta: toimintaan motivoituminen, toimintatapa, viestintä- ja vuorovaikutustaidot, prosessuaaliset taidot, motoriset taidot ja ympä-

ristön, joita voi arvioida sekä yksilö- että ryhmätilanteessa. (Forsyth & Parkinson 2008, 7, 27–28.) Sovelsimme MOHOST -arvioinnin käyttöä ja valitsimme siitä havainnointikäyttöön viestintä- ja vuorovaikutusosion, koska ryhmäläisten haasteet koskivat kyseisiä taitoja. Tätä osiota hyödyntäen ja sen mukaisesti havainnoijat osasivat kiinnittää ryhmän aikana tarkasteltaviin asioihin huomiota ja kirjata ne selkeästi ylös ryhmän jälkeen. MOHOST -arvioinnin rajaaminen myös samalla selvensi havainnoijien toimintaa, sillä ryhmäläisten taitoja oli helpompi havainnoida syvällisemmin yhden osa-alueen osalta ja huomata niissä tapahtuvat toiminnot ja muutokset. Tarkoituksena oli myös auttaa tavoitteiden saavuttamisen arviointia ryhmän jälkeen.

MOHOST -arvioinnin tarkoituksena oli alun perin havainnoida ryhmän aikana kyseisellä osa-alueella tapahtuneita muutoksia, mutta vähäisten ryhmäkerrojen vuoksi oletettavia muutoksia ei ehtinyt tapahtua eikä niitä voitu mitata. Hyödynnämme kuitenkin MOHOST -menetelmällä keräämiämme ja muita ryhmän toimimisesta ylös kirjoitettuja havaintoja käyttämällä niitä itse päättökäytännön tukena.

Halusimme myös kerätä ohjaajan kokemuksia ryhmästä, ja siksi lähetimme hänelle täytettäväksi sähköisen lomakekyselyn, joka koostui tarkoin mietityistä ja rajatuista avoimista kysymyksistä (Liite 4), jotka koskivat ryhmää. Vastauksia käytettiin tukemaan havainnointeja ja poikien vastauksia. Avoimien kysymyksien käyttö monivalintakysymysten sijaan sallivat vastaajien ilmaista itseään omin sanoin, sekä kertovat tutkijoille, mitä vastaaja pitää keskeisenä tai tärkeänä (Hirsjärvi ym. 2009, 201). Kyselylomakkeita pidetään yleensä kvantitatiivisen eli määrällisen tutkimuksen aineistonkeruumenetelmänä, mutta niitä käytetään myös kvalitatiivisissa tutkimuksissa (Tuomi & Sarajärvi 2012, 74–75). Kyselylomakkeemme sisälsi avoimia tarkoin harkittuja kysymyksiä, jotka käsittelivät tutkimusaihettamme ja -kysymyksiä ilman valmiita

vastausvaihtoehtoja. Tämän vuoksi lomakekyselyä pystyi myös käyttämään laadullisessa tutkimuksessa ja vastaukset pystyttiin käsittelemään laadullisella sisällön analyysillä. Päädyimme käyttämään lomakekyselyä ohjaajan kohdalla, koska kesäaikataulut ja kesälomat vaikeuttivat haastattelun käyttämistä. Kyseisen tiedonhankintamenetelmän käyttöä vahvisti tieto siitä, että ohjaajan kanssa oli jo etukäteen keskusteltu opinnäytetyöhön osallistumisesta ja hän oli kiinnostunut jakamaan kanssamme tutkittua aihetta koskevia kokemuksiaan ja ajatuksiaan. Kyselylomakkeen vastaamiseen oli aikaa käytettävissä kolme viikkoa, mikä antoi hänelle myös mahdollisuuden keskittyä vastaamaan kysymyksiin rauhassa hänelle sopivana ajankohtana.

Kyselylomakkeiden etuna on nopeus ja vaivaton aineiston saaminen, mutta kritiikkiä tulee yleensä siihen liittyvästä vastauskadosta (Hirsjärvi ym. 2009, 196). Luotimme kuitenkin yhteystahoon, jonka kanssa sovimme tästä lähestymistavasta. Emme pelänneet katoa tapahtuvan, koska kyselyä ei lähetetty suurelle määrälle henkilöitä, vaan yhteistyötaholle, jonka oletimme olevan kiinnostunut osallistumaan tutkimuksen tekemiseen.

8.2 Aineiston analysointi

Käsittelemme aineistomme sisällönanalyysillä, jossa Tuomen ja Sarajärven (2012) mukaan tutkimuksen aineisto kuvaa tutkittavaa ilmiötä ja itse analyysi luo siitä selkeän sanallisen kuvan. Analysoimme keräämämme aineiston teorialähtöistä eli deduktiivista sisällönanalyysia käyttäen, jossa valmiin mallin perusteella luodaan tutkimuksen teoreettiset käsitteet, jotka ohjaavat analyysiamme. (Tuomi & Sarajärvi 2012, 108, 113.) Tekemäämme analyysia ohjaa Inhimillisen toiminnan malli tarkoin valitut käsitteet, joita käytetään pääluokien luomisessa aineiston luokitteluun.

Alasuutarin (2011, 39) mukaan laadullinen analysointi koostuu kahdesta vaiheesta, havaintojen pelkistämisestä ja itse arvoituksen ratkaisemisesta. Koska keräsimme aineistomme kirjallisena ja vastaukset olivat jo valmiiksi pelkistettyjä, pystyimme siirtymään suoraan käsittelemään aineistoa, koska siihen ei sisällynyt litterointivaihetta, joka olisi ollut edessä esimerkiksi nauhoitettujen haastatteluiden suhteen. Käsitelimme keräämämme aineiston niin, että ensimmäiseksi keräsimme aineiston yhteen, jonka jälkeen ne jaettiin käsitekartan avulla aineistosta nousseisiin pääteemoihin: osallistuminen, koira, ryhmän toiminnot. Tällaisessa teemajaottelussa painottuukin se, mitä kustakin teemasta on sanottu eikä se, kuinka usein ne esiintyvät (Tuomi & Sarajärvi 2012, 93).

Tässä vaiheessa pystyimme käsitekartan avulla hahmottamaan helpommin suurempia kokonaisuuksia ja niihin sisältyviä osioita yhtä aikaa. Tällöin myös eri osioiden väliset suhteet oli helpompi huomata. (Metsämuuronen 2006, 245.) Lopuksi jaoimme käsitekarttojen teemojen mukaan jaetun aineiston taulukkoon, jossa ilmaistaisiin mihin teemaluokkiin alkuperäiset ilmaukset jaettiin. Tätä analyysiprosessin vaihetta havainnollistetaan kuviossa 3. Aineiston saaminen lopulliseen taulukkomuotoonsa toimi seuraavaksi apuna ja selkeyttävänä tekijänä tulosten raportoinnissa.

Alkuperäinen ilmaus	Alaluokka	Yläluokka
"Lysti koira."	Mielenkiinnon kohteet	Tahto
"Hyvä yhteishenki."	Vuorovaikutus	Suorituskyky
"Harmitti, kun viimeinen kerta jäi väliin.."	Osallistumisen mahdollistaminen	Ympäristö

Kuvio 3. Esimerkki teorialähtöisen sisällönanalyysin teemaluokittelusta.

Teemaluokittelun yläluokiksi valitsimme taustateorianaan vaikuttavasta Inhimillisen toiminnan mallista käsitteiksi tahdon, suorituskyvyn ja ympäristön, jotka koimme merkittäviksi asioiksi kokemuksen suhteen ja jotka nousivat aineistosta selkeästi esille. Valitut käsitteet ohjaavat aineiston jaottelua teemaluokkiin. Ryhmäläisiltä kerätyn aineiston suhteen halusimme saada selville tahtoon liittyen heitä kiinnostavat asiat koira-avusteisessa toimintaterapiassa. Suorituskyvyn osalta olimme kiinnostuneita heidän kokemuksistaan osallistumisesta sosiaaliseen kanssakäymiseen ryhmässä. Ympäristön suhteen taas halusimme selvittää, kuinka ympäristö tuki koira-avusteiseen ryhmään osallistumista. Luokittelun jälkeen etenimme tekemään aineistosta yhteenvetoa. (Tuomi & Sarajärvi 2011, 93, 113–114.) Alaluokat syntyivät itse aineistosta eikä niitä ollut päätetty etukäteen eikä otettu suoraan Inhimillisestä toiminnan mallista.

9 Tutkimustulokset

Inhimillisen toiminnan mallin tahto -osa-alueessa pyrimme selvittämään ryhmäläisten kokemuksia mielenkiinnon kohteiden ja arvojen suhteen. Kaikki kolme ryhmäläistä olivat selkeästi kiinnostuneita ryhmästä, jossa koira oli mukana, mikä ilmeni aktiivisena osallistumisena ja kuuntelemisena. Jokainen nosti mielenpainuvimmaksi asiaksi ryhmästä Lysti-koiran. Mielenkiintoisimmiksi toiminnoiksi ryhmäkerroilla nousivat sellaiset toiminnot, joissa pääsi vuorovaikutukseen koiran kanssa: ”Lystin kanssa oleminen”, ”Lystin taluttaminen” ja nakkipiilo-leikki. Varsinkin kahdenkeskiset toiminnot Lystin ja ryhmäläisen kesken olivat mieleisiä, mutta myös yhteistyötä vaatineet toiminnot onnistuivat. Esimerkiksi nakkipiilo-leikissä ryhmäläiset harjoittelivat nakkien piilotusta ensin yksin, mutta myöhemmin nakkien piilopaikat mietit-

tiin yhdessä ryhmänä. Lisäksi poikien ohjaaja, joka oli mukana ryhmässä kahden kerran, arvioi poikien sitoutuneen ja motivoituneen ryhmään paremmin kuin bändi-, parkour- ja toimintatorstai-ryhmiin, joita heillä oli samaan aikaan menossa. Syyksi hyvään ryhmäsitoutumiseen hän epäilee poikien eläinrakkautta. Myös tekemämme havainnot tukevat tätä, sillä pojat olivat kertoneet meille ryhmän esittelytilaisuudessa ja ryhmän ensimmäisellä kokoontumiskerralla, että ovat olleet tekemisissä koirien kanssa ennenkin ja tykkäävät touhuta koirien kanssa. Näimme ryhmätilanteessa, että pojat olivat selkeästi kiinnostuneita Lystistä ja ottivat oma-aloitteisesti siihen kontaktia. Vaikka pojat kertoivat, että he pitävät isoista koirista, niin ryhmän aikana he selkeästi pitivät ryhmässä mukana olleesta keskikokoisesta villakoirasta Lystistä, vaikka se olikin kooltaan heidän ihannoimiaan koirarotuja pienempi. Yksi ryhmän pojista kertoikin Lystiä taluttaessa, että kerran isoa ja voimakasta koiraakin taluttaessa hän kaatui, kun koira yllättäen taluttaessa nykäisi lujasti hihnasta. Perään hän lisäsi, että Lystiä onkin kiva taluttaa, kun se kulkee hihnassa hyvin eikä tarvitse pelätä voimakasta nykäisyä. Lysti täytti mielestämme koiralta vaadittuja taitoja terapiakoirana, sillä se käyttäytyi niin, että poikien oli turvallista toimia sen kanssa ja he innostuivat toimimaan rakentavasti yhdessä erilaisissa ryhmätehtävissä.

Suorituskyvyn suhteen tarkastelimme sosiaalisia taitoja sekä sitä millaisena pojat kokivat ryhmässä toimimisen. Kokemukset ryhmässä toimimisesta olivat erilaisia. Yksi pojista kommentoi kokeneensa ryhmän ”tylsäksi ja ok:si”. Kahdelle muulle pojalle ryhmästä jäi positiivisempi muisto. Jokaisella kerralla täytetyt itsearviointivihkot kuvasivat hyvin sitä, kuinka pojat kokivat hallitsevansa sosiaaliset ja vuorovaikutustaidot ryhmässä. Kahdella heistä oli selkeästi taitoa ja mielenkiintoa pohtia omaa vuorovaikutusosaamistaan ryhmässä. Yksi heistä, joka toimi ryhmän aikana impulsiivisesti ja levottomasti, arvioi omat vuorovaikutustaitonsa paremmaksi kuin havainnoijat ja ryhmän vetäjät

sen arvioivat. Yhteistä poikien itsearvioinneissa oli, että he mielestään hallitsivat ryhmässä toimimiseen vaadittavat taidot hyvin. Tekemämme havainnot tukivat myös tätä näkemystä, sillä mielestämme pojilla oli ryhmätoimintaan tarvittavia valmiuksia. Tosin he tarvitsisivat hieman lisäharjoitusta yhteisten toimintojen suorittamisen suhteen, koska innostus kiinnostavasta toiminnosta kiilasi yleensä alussa muiden osallistujien mielipiteiden huomioimisen ohi. Yleisesti kuitenkin he kokivat ryhmänä toimimisen kivaksi ja ryhmähengen hyväksi. Myös ryhmäläisten oma ohjaaja, joka oli useimpina kertoina mukana ryhmäkerroilla, kertoi poikien yhteistyön toimivan hyvin ryhmässä ja hänen mukaansa he puhalsivat yhteen hiileen sen sijaan, että olisivat kiusanneet toisiaan niin kuin he ryhmän ulkopuolella tekivät.

Vaihteleva osallistujamäärä ei johtanut ryhmäkertojen peruuntumisiin, mutta se vaikutti mielestämme ryhmähengen muodostumiseen ja tavoitteiden saavuttamiseen. Käytännössä tämä näkyi siinä, että aina kolmannen ryhmäläisen tullessa ryhmään, poikien keskinäinen vuorovaikutus muuttui hieman haasteellisemmaksi. Huomasimme, että haasteisiin ja ryhmän tavoitteisiin oli helpompi paneutua, kun ryhmäläisiä oli vain kaksi. Tämä näkyi myös poikien vastauksissa.

”Kivaa oli. Yhteishenki oli vaihteleva, parempi silloin, kun vain kaksi poikaa oli paikalla.”

”... No ryhmän muista jäsenistä johtuvat jutut ei tuntuneet aina mukavilta.”

Ympäristö -osioon poimimme vastaukset, jotka koskivat ryhmään ja ryhmän toimintoihin ja toteutumiseen liittyviä kokemuksia. Toiminnot tuntuivat kahdesta pojasta olleen helppoja ja yhdestä keskivertoa. Mikään ei tuntunut olleen liian vaikeaa, vaan joko helppoa tai keskivertoa. Tässäkin asiassa on kui-

tenkin huomioitava se, että ryhmiä ehdittiin toteuttaa kolme kertaa, suunnitellun viiden kerran sijaan. Tämän vuoksi toimintojen haastavuuden kehittymisen jäi kesken. Ryhmä jäi myös ilman luonnollista elinkaartaan. Ryhmän yllättävä ennenaikainen loppuminen vaikuttikin selkeästi kahteen ryhmäläiseen; toinen koki ryhmän loppumisen tylsänä ja toisen mielestä ryhmän loppuminen ei harmittanut. Kolmas poika harmitteli viimeisen kerran poisjäämistä:

”Harmitti, kun viimeinen kerta jäi väliin, koska en saanut sanoa Lystille heippaa.”

Analyysin sisältö koski vain kolmesta ryhmäkerrasta kerättyjä kokemuksia, joista ryhmäläisten kokemukset olivat kertakohtaisesti positiivisia. Loppupalautteesta saadut kokemukset olivat yhtä lukuun ottamatta positiivisia. Poikkeava palaute oli neutraalia ja joissain kohdin myös hieman negatiivista. Ryhmäläiset kokivat ryhmän kuitenkin kaiken kaikkiaan hyvänä. Tätä kokemusta myös meidän ja ohjaajan havainnot ja kokemukset tukivat. Pojat osallistuivat joka kerralla toimintoihin eivätkä kieltäytyneet mistään toiminnasta tai yhteistyön tekemisestä. Myös yhteistyö sujui positiivisemmin ja rakentavammin ryhmässä kuin arjessa, ohjaajan näkemyksen mukaan, mikä vahvisti kokemustamme ryhmän olleen positiivinen kokemus pojille.

10 Pohdinta

10.1 Luotettavuus

Tuomen ja Sarajärven (2012) mukaan laadullisen tutkimuksen luotettavuuden arvioinnissa ei ole olemassa minkäänlaista yksiselitteisiä ohjeita. Tutkimusta

arvioidaankin kokonaisuutena, minkä vuoksi raportin on oltava selkeä kuvaus tutkitusta ilmiöstä ja tutkimusprosessista, jotta lukijat saavat riittävää tietoa tutkimuksesta ja sen etenemisestä. Tutkimuksen luotettavuutta parantaa tarkka selostus tutkimuksen toteuttamisesta. (Hirsjärvi ym. 2009, 232; Tuomi & Sarajärvi 2012, 140–141.)

Läpi koko opinnäytetyöprosessimme olemme pohtineet tutkimuksemme luotettavuuteen vaikuttavia asioita. Suunnittelimme etukäteen opinnäytetyön aikataulun, jossa jaottelimme eri vaiheet selkeästi esiin. Aikataulusuunnitelma sujuikin pitkälti suunnitelmien mukaan lukuun ottamatta ryhmän toteutusta. Ryhmän loppuminen ennen suunniteltua ajankohtaa vaikutti paljon tutkimukseemme, sillä ryhmä ei kokenut sen luonnollista elinkaarta, mikä vaikutti paljon tutkimustuloksiin ja niiden luotettavuuteen. Jouduimme myös tarkastelemaan opinnäytetyön tutkimuskysymyksiä uudelleen, jonka vuoksi ne muotoiltiin uudelleen. Luotettavuutta lisää myös se, että olemme raportoineet kaikki tutkimuksen vaiheet avoimesti ja tarkasti. Olemme tuoneet esiin opinnäytetyössämme sitä koskevat suunnitelmat, kuten esimerkiksi ryhmäkertasuunnitelmat tavoitteineen liitteessä 1, ja raportoinnissa kertoneet kuinka opinnäytetyö ei mennyt kokonaisuudessaan suunnitelmien mukaan.

Valitsimme opinnäytetyössämme käytettäväksi aineistonkeruumenetelmiksi itsearviointin ja keskusteluista ylöskirjatut asiat sekä loppupalautekeskustelun. Itsearviointin yksi perimmäisiä tarkoituksia oli saada ryhmäläiset pohtimaan vuorovaikutustaitojaan ja ryhmää. Itsearviointeista saatuja tietoja tukivat havainnoimalla kerätyt aineistot ja ohjaajalle lähetetty ryhmää koskeva kyselylomake. Erilaisten aineistonkeruumenetelmien käyttö lisäsikin tutkimuksemme luotettavuutta samoin kuin se, että sivusta havainnoineita henkilöitä oli kaksi. Luonnollisesti pohdimme sitä, onko tutun ohjaajan toimiminen loppupalautekeskustelun ohjaajana vaikuttanut ryhmäläisten vastauksiin

niin, että he ovat vastanneet rehellisemmin ja rennommin kysymyksiin kuin ryhmässä vai olisivatko vastaukset olleet ennemminkin keksittyjä kuin todenmukaisia. Uskomme, että pojat ovat rehellisesti kertoneet mielipiteensä, kuten he tekivät ryhmässä. Tähän heitä luonnollisesti ryhmän aikana kannustettiin.

Ryhmän äkillinen loppuminen vaikutti paljon myös siihen, miksi ohjaajaa ei haastateltu vaan hänen kohdallaan käytettiin kyselylomaketta. Samoin kävi ryhmän loppupalautekeskustelun suhteen. Jouduimme pohtimaan aineistonkeruuasiat uudelleen, ja koska meidän ja ohjaajan aikataulut eivät osuneet yhteen, päädyimme antamaan ohjaajalle sähköisen kyselylomakkeen ja kysymykset loppupalautekeskusteluun. Toisaalta koimme, että ohjaajan ja poikien välinen loppupalautekeskustelu saattoi olla rennompia kuin silloin, jos se olisi toteutettu meidän kanssamme. Näin ollen keskustelussa on saattanut tulla esille asioita, jotka eivät olisi nousseet esiin ryhmässä toteutetussa palautekeskustelussa. Ohjaajan kyselylomakkeen suhteen olimme tyytyväisiä, sillä vastaukset olivat laadullisesti hyviä.

Tutkimuksemme laadullisuutta lisäsi se, että suunnittelimme itsearviointivihkoon tulevat kysymykset, kyselylomakkeen ja loppupalautekeskustelun kysymykset opiskelijaryhmänä yhdessä, mikä toi eri näkökulmia kysymyksien asetteluun koskien. Kysymykset pyrittiinkin tarkoin muotoilemaan mahdollisimman selkeiksi, jotta vastaajan olisi helpompaa ymmärtää ne. Lisäksi testasimme kysymykset keskenämme läpi ennen tiedonantajille lähettämistä.

10.2 Eettisyys

Tuomen ja Sarajärven (2012) mukaan hyvää tutkimusta ohjaa eettinen sitoutuneisuus, mistä huolehdimmekin alusta lähtien. Lisäksi toimintaamme ohja-

sivat toimintaterapeuttiliiton ammattieettiset ohjeet. Käydessämme esittelemässä ryhmää yhteistyötaholle, varmistimme, että ryhmään osallistuisivat vain siitä kiinnostuneet. Lopullisen valinnan ryhmästä kiinnostuneista pojista teki yhteistyötaho omien kriteeriensä mukaan. Myös ohjaajan kiinnostuneisuus ja vapaaehtoinen suostuminen tutkimuksen tiedonantajaksi varmistettiin, kun selvisi, että hän tulee olemaan poikien mukana useimmilla toteutuskerroilla. Varmistimme myös, että tutkimukseen osallistuvat tutkittavat tiesivät alusta lähtien osallistuvansa opinnäytetyöhön ja he olivat tietoisia tutkimuksen tavoitteista ja menetelmistä. Tämän lisäksi teimme yhteistyötahon kanssa opinnäytetyötä ja tiedonantoa koskevan sopimuksen, jonka myötä sitouduimme takaamaan yhteistyötaholle ja tutkimukseen osallistuville henkilöille nimettömyyden. Pyrimmekin opinnäytetyön raportointivaiheessa varmistamaan ettei heitä tunnisteta, esimerkiksi sillä, ettemme käyttäneet tutkimukseen osallistuvien henkilöiden emmekä yhteistyötahon nimeä tai muita tietoja, jotka voisivat edesauttaa tunnistamisessa. (Tuomi & Sarajärvi 2012, 127, 177, 131.)

Hyvä eettisyys ilmeni myös tutkimuksessamme siinä, että suunnittelimme tarkkaan aineiston säilytyksen, jotta kukaan ulkopuolinen ei näkisi sitä eikä pääsisi siihen käsiksi. Lisäksi sovimme yhteistyötahon kanssa, että hävitämme keräämämme aineiston välittömästi opinnäytetyön valmistuttua. Keräämiämme tietoja emme käyttäneet muuhun tarkoitukseen, kuin mistä oli tiedonantajien kanssa sovittu eli opinnäytetyöhön. Aineiston turvallisen säilytyksen lisäksi huomioimme toisenkin tärkeän asian: varmistimme jokaisella interventiokerralla, että ympäristö on turvallinen ryhmäläisille. Tämän vuoksi suunnittelimme toteutukset etukäteen ja kävimme ympäristöt läpi ennen ryhmäkertoja. Pohdimme myös mahdolliset riskitekijät, joiden varalle teimme myös toimintasuunnitelmia. (Tuomi & Sarajärvi 2012, 177, 131.)

Mietimme tarkkaan yhteistyötahon ohjaajan mukana oloa ryhmäkerroilla ja hänen sijoittamistaan ryhmätilaan. Tavoitteenamme oli saada pojat keskittymään ryhmään ja niin sanotusti unohtamaan ohjaajansa läsnäolon tilassa. Ohjaajan sijoitimme sivuun ja kauemmas ryhmästä, jotta ryhmäläiset eivät kiinnittäisi häneen huomiota. Ohjaaja saikin yleensä rauhassa lukea lehtiä ja seuraila ryhmää sivusta, mutta muutaman kerran pojat ottivat lyhyitä kontakteja ohjaajaan joko sanallisesti tai katseilla. Nämä kontaktit eivät vaikuttaneet ryhmän toimintaan ratkaisevasti. Ohjaajan läsnäolo ryhmässä oli tärkeää myös siksi, että pojilla oli näin tuttu aikuinen mukana, mikä rentoutti poikia ryhmäkerroilla. Lisäksi jos eteen olisi tullut tilanne, jossa joku ryhmäläisistä ei olisi halunnut osallistua ryhmän toimintaan, olisi hän voinut siirtyä ohjaajan viereen seuraamaan toimintaa sivusta. Ryhmän toiminta pyrittiin pitämään asiakaslähtöisenä, joten poikien osallistuminen oli vapaaehtoista. Poikien mielipiteet huomioitiin toimintoja suunnitellessa, mikä sitoutti heitä paremmin ryhmään ja lisäsi heidän kiinnostustaan ja innostuneisuuttaan tehtäviä toimintoja kohtaan. Pyrimme myös joka kerta siihen, että pojat saisivat osallistua toimintoihin tasavertaisesti ja jokainen huomioon ottaen.

Myös koiran osallistumisen kannalta pyrimme toimimaan mahdollisimman eettisesti. Lystiä ei pakotettu osallistumaan toimintoihin vaan sille oli tehty turvapaikka, joka oli käytännössä viltti pöydän alla, lähelle omistajaansa Kihlström-Lehtosta. Lystillä oli mahdollisuus vetäytyä turvapaikkaansa, jos se olisi kokenut olonsa turvattomaksi ryhmänkerran aikana. Heti ryhmän ensimmäisellä kerralla pojille kerrottiin turvapaikan merkitys; jos Lysti menee viltille turvapaikkaansa, sen pitää antaa olla siellä rauhassa. Myös Lystin stressaantumista pyrittiin vähentämään esimerkiksi sillä, että poikien kanssa käytiin aluksi keskustelua siitä, miten koiran kanssa toimitaan niin, ettei se pelkää tai säiky. Jouduimme myös muokkaamaan toimintaympäristöä vaihtamalla Lystin pelkäämät kahisevat säkkituolit jumppamattoihin.

Tutkimuksemme yhdeksi keskeisimmistä eettisistä kysymyksistä nousi opin-
näytettä ohjaavan lehtori Kihlström-Lehtosen osuus. Hän osallistui ryhmään
toisena ohjaajana, koska hänellä oli erityinen suhde Lystiin ja he olivat käy-
neet yhdessä koira-avusteisen työskentelyn koulutuksen. Kihlström-Lehtosen
osallistuminen toiminnalliseen osuuteen vaikutti myös siihen, että hänen oli
osittain jäävättävä itsensä ja siksi opinnäytetyön arviointiin osallistui myös
toinen Jyväskylän Ammattikorkeakoulun toimintaterapian koulutusohjelman
lehtori. Näin oli kuitenkin välttämätöntä toimia opinnäytetyön eettisyyden ja
luotettavuuden kannalta.

10.3 Johtopäätökset

Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää koira-avusteiseen menetelmään liittyviä
kokemuksia lasten ja nuorten toimintaterapiassa. Lähdimme opinnäytetyöl-
lämme etsimään vastauksia tutkimuskysymyksiin, jotka olimme muotoilleet
näin: Millaisena erityistuen piirissä asuvat lapset/nuoret kokevat koira-
avusteisen toimintaterapiaryhmän? Miten meidän ja yhteistyötahon ohjaajan
kokemukset ja havainnot tukevat poikien omia kokemuksia ryhmästä?

Ryhmästä kerättyjen ja omien kokemusiemme perusteella ryhmä koettiin
positiiviseksi ja motivoivaksi menetelmäksi harjoitella sosiaalisia ja vuorovai-
kutustaitoja. Lysti -koiran mukana oleminen motivoi itse ryhmään ja toimin-
toihin, rentoutti läsnäolijoita ja sai välillä aikaan hymyjä ja naurahduksia koi-
ran tehdessä jotain hassua. Poikien ohjaajan antaman palautteen, poikien
oman itsearviointin sekä havaintojemme perusteella voimme päätellä, että
koiran mukana olo vaikutti poikien keskinäiseen vuorovaikutukseen siten,
etteivät he häirinneet tai kiusanneet toisiaan. Ryhmäläisen saama sanallinen
neutraalisti kerrottu palaute toiselta ei myöskään aiheuttanut selkeää ulospäin

ilmenevää suuttumista tai hermostumista. Koiran läsnäololla oli selkeästi rauhoittava vaikutus, mikä näkyi yhteistyön sujumisena paremmin kuin verrattuna arjessa ilmenevään yhteistyöhön ja vuorovaikutukseen. Omat havainnotomme peilattuna poikien ja heidän ohjaajansa antamiin vastauksiin tukivat siis hyvin toisiaan.

10.4 Tutkimuksen arviointia ja jatkotutkimusehdotuksia

Opinnäytetyöaiheemme valinta osoittautui jo tutkimusprosessin aikana ajankohtaiseksi ja kiinnostusta herättäväksi. Saimme hankittua tutkimukseen mukaan yhteistyötahon, joka oli innokas kokeilemaan uutta ja erilaista ryhmää. Lisäksi kertoessamme opinnäytetyömme aiheesta ulkopuolisille ihmisille, herätti se paljon kiinnostusta ja positiivista vastaanottoa.

Ryhmän muodostaminen ja suunnittelu sujuivat ongelmitta. Ensimmäinen iso haaste tulikin ryhmän toteuttamisen suhteen. Tarkoin etukäteen suunnitellut ja sovitut ryhmäkerrat eivät kaikki toteutuneet, vaan kaksi viimeistä kertaa jäi toteutumatta, mikä vaikutti paljon opinnäytetyöhömmä ja sen toteuttamiseen. Tämä johti muutamiin tarkennuksiin ja muutoksiin opinnäytetyön tutkimuskysymysten suhteen. Aluksi tarkoituksenamme oli arvioida sosiaalisissa ja vuorovaikutustaidoissa tapahtuneita muutoksia intervention aikana. Koska ryhmä ei toteutunut suunnitelmien mukaan, tarkastelimme tutkimuskysymyksiä uudelleen ja muotoilimme ne kokemuksia käsitteleviksi. Näin oli mahdollista menetellä, koska olimme keränneet kokemuksia alusta saakka, joten opinnäytetyötä pystyi jatkamaan tulosten analyysiin.

Näimme pääasiassa positiivisena sen, että opinnäytetyötämme oli tekemässä kolme opiskelijaa. Useampi opiskelija mahdollisti monipuolisen ideoinnin opinnäytetyötä koskien sekä vertaistuen jatkuvan saatavuuden. Haasteita toi

aikataulujen yhteensovittaminen, mutta tiiviillä yhteydenpidolla onnistuimme pitämään ajan tasalla toisemme opinnäytetyön etenemisestä. Myös ryhmän toteuttamisen kannalta kolme henkilöä tuli tarpeeseen; yksi pystyi keskittymään täysin ryhmän ohjaamiseen, kun samaan aikaan kaksi muuta havainnoivat sivusta toimintaa ja kirjoittivat ylös muistiinpanoja ryhmästä. Kaksi havainnoijaa helpotti myös ryhmäläisten havainnoimista, sillä olisi ollut raskaampaa, jos havainnoijia olisi ollut vain yksi kolmea poikaa kohden.

Itse aineistonkeruumenetelmien valinnan ja niiden käytön suhteen onnistuimme mielestämme hyvin. Tulokset analysoitiin Inhimillisen toiminnan mallista nostettujen käsitteiden avulla. Aineiston kattavuus jäi suhteellisen pieneksi, mikä vaikutti suoraan tulosten yleistettävyyteen ja luotettavuuteen, jonka huomioimme tuloksia raportoidessamme. Tuloksien tarkoitus ei olekaan yleistää vaan tuoda ilmi yksilöllisiä kokemuksia ryhmästä.

Ryhmäinterventtioiden suunnittelu oli helppoa ja vaivatonta. Toimintojen keksiminen interventioihin kävi helposti, koska koiran omistaja oli mukana toteutuksessa ja hän pystyi tuomaan tieto-taitonsa koiran osaamisesta ryhmän suunnitteluun. Myös poikien toiveiden kuunteleminen antoi meille hyvät lähtökohdat miettiä ryhmän toimintoja ja tavoitteita. Koiran mukanaolo antoi interventiolle monipuoliset mahdollisuudet, joita pyrimme hyödyntämään laajasti. Koiran innostamana toiminta saattoi olla esimerkiksi askartelua, keskustelua tai rakentelua joko ulkona tai sisällä.

Yhteistyötahon kanssa yhteistyön sujuminen sujui pääasiallisesti hyvin. Mielestämme ryhmään tulemisen peruminen yhteistyötahon puolelta olisi voitu kertoa aikaisemmin kuin ryhmän alkamisajankohtana. Yhteistyötaho ehdotti kuitenkin oma-aloitteisesti korvaavien ryhmäkertojen toteuttamista syksymällä, mikä ei valitettavasti sopinut kuitenkaan meidän ja ohjaavan opettajan

aikatauluihin. Ryhmän äkillisesti loppumisesta johtuen kiinnostuimme myös siitä, kuinka keskeytyminen voitaisiin estää vastaavien ryhmien kohdalla. Tämän vuoksi pyysimme sähköpostitse yhteistyötahon ohjaajalta ja johtajalta mielipiteitä ja kehitysideoita koskien ryhmään sitoutumista ja ryhmäkertojen onnistumisen maksimoimista (Liite 5). Valitettavasti saimme lyhyen vastauksen vain johtajalta. Lähetimme muutaman tarkentavan kysymyksen takaisin, mutta vastausta ei kuulunut. Muistutimme sähköpostitse kaksi kertaa kumpaakin henkilöä viestiin vastaamisesta. Yhteistyötaholta meillä oli vain johtajan puhelinnumero, joten aikataulun käydessä tiukaksi, lähestyimme häntä puhelimitse ja kävimme läpi sähköpostiin lähetetyt kysymykset. Puhelu sujui hyvin, ja johtaja kertoi mielellään kokemuksiaan ja ajatuksiaan yhteistyöstä ja ryhmästä. Hän koki ryhmän ehdottoman hyväksi ja ryhmäläisten tarpeita vastaavaksi. Ryhmän toteutumisajankohdan hän kertoi kokeneensa sopivaksi, sillä arki-iltapäivinä pojat olivat saapuneet jo koulusta ja muita menoja ei ollut. Ryhmän toteutuminen kevään lopulla ja kesän alussa oli kuitenkin hänen mielestään ollut haasteellista, koska työntekijöiden ja poikien kesälomat olivat menneet ryhmän kanssa päällekkäin, mikä vaikutti hänen mielestään esimerkiksi poikien motivaatioon ja osallistumisen mahdollistamiseen. Kesälomien vuoksi vakinaisia työntekijöitä korvasivat sijaiset, mikä vaikeutti poikien kulkettamiseen ryhmän tiloihin. Ryhmän ajankohta ei siis ollut sopivin ryhmän toteuttamiselle. Emme osanneet valitettavasti etukäteen ennakoida sitä, että vakinaisten työntekijöiden kesälomat vaikuttaisivat näin suuresti ryhmän toteutumiseen. (Tukikodin johtaja 2013.)

Suurimmaksi haasteeksi ryhmän toteutumisen suhteen yhteistyötahon johtaja nimesikin välimatkan ja siihen sisältyneen autolla kulkemisen. Hänen mukaansa pojat oli hankala motivoida kulkemaan tämä matka, ja yleensä ennen autoon menoa sattuihin konflikteja, joiden vuoksi ryhmään meno evättiin. Myös vakinaisten työntekijöiden kesälomia ja sairauslomaa tuuranneet sijaiset

eivät saaneet kuljettaa useita poikia kerralla, koska he eivät olleet pojille tuttuja ja läheisiä aikuisia. (Tukikodin johtaja 2013.)

Johtaja korostikin yhteistyötahon ohjaajien ja poikien välistä turvallista suhdetta, joka oli merkittävä ja tärkeä asia heille. Hän nosti esille ehdotuksen, että vastaavanlaisen ryhmän olisi hyvä kokoontua kerran viikossa, mutta kesto voisi pidentää ja ajoituksen sijoittaa kouluvuodelle, jolloin myös tutut ohjaajat olisivat varmemmin mukana. Hän kertoi pohtineensa, että ryhmässä toteutettuja aiheita ja toimintoja voisi toteuttaa useampia kertoja. Tämän hän kokisi olevan tärkeää ja hyödyllistä esimerkiksi ryhmäläiselle, jolla on Aspergerin oireyhtymä. Lisäksi hän kertoi ajatelleensa kehitysmielessä, että ainakin ensimmäiset kerrat olisi voitu toteuttaa yhteistyötahon luona, jolloin haasteet matkassa ja siihen valmistautumisessa eivät olisi olleet rasitteena, ja pojat olisivat todennäköisemmin osallistuneet ryhmään jokaisella kerralla. Hän arveli myös, että tällöin pojat olisivat ehtineet saada kivoja kokemuksia ryhmästä, mikä olisi myöhemmin motivoinut heitä kulkemaan autolla pidemmän matkan ryhmäkerroille. (Tukikodin johtaja 2013.)

Yhteistyötahon kanssa olimme sopineet yhteydenpidosta sähköpostitse ja tarvittaessa puhelimitse. Johtajan mielestä oli tärkeää, että eri yhteistyötahojen kanssa sovittaisiinkin yksilöllisesti yhteydenpitotavasta. Hän myös harmitteli, että hänen työsähköpostinsa oli täyttynyt, minkä vuoksi meille vastaaminen oli jäänyt odottamaan. Hän pahoitteli, että ei ollut ehtinyt vastata sähköpostitse kiireiltään. (Tukikodin johtaja 2013.) Tästä meillä opinnäytetyöntekijöillä heräsi ajatus, että monessa asiassa olisi voinut pyrkiä ensisijaisesti sopimaan sopivan puhelinsoittoajan yhteistyötahon kanssa. Lisäksi olisi pitänyt sopia ryhmään tulon perumista koskevista säännöistä niin meidän kuin yhteistyötahon puolelta.

Vaikka emme pysty arvioimaan, miten ja kuinka paljon opinnäytetyömme lisää aiheen tunnettavuutta, uskomme, että opinnäytetyömme lisää koira-avusteisen menetelmän tunnettavuutta toimintaterapiassa. Se, että opinnäytetyömme julkaistaan verkossa, mahdollistaa aiheesta kiinnostuneille helpomman pääsyn tutkimuksen luo. Vaikka onkin huomioitava, että poikien kokemukset ovat vain suuntaa antavia näin lyhytkestoisesta ryhmästä, näemme silti, että keräämistämme kokemuksista on hyötyä aiheesta kiinnostuneille. Samalla se tarjoaa ideoita ja tutkimustietoa vastaavanlaisia ryhmiä suunnitteleville.

Jatkotutkimusaiheita nousikin mieleemme useita opinnäytetyöprosessin aikana: koira-avusteisen ryhmä- tai yksilöinterventioiden suunnittelemisen ja toteuttamisen erilaisille kohderyhmille, kuten esimerkiksi vanhuksille, kehitysvammaisille tai keskittymishäiriöisille. Tutkimuksen kohteena voisi edelleen olla kokemukset, mikä toisi mahdollisesti myös uutta näkökulmaa meidän keräämäämme tietoon. Yhteistyötahon johtajan antaman palautteen perusteella tutkimisen arvoinen asia olisi, kuinka asiakkaille entuudestaan tuttu ympäristö vaikuttaa eri kohderyhmillä intervention toteutumiseen sekä osallistujien sitoutumiseen. Lisätutkimusta kaivattaisiin myös siitä, miten toimintaterapiassa koira-avusteisen työskentelyn vaikuttavuus eroaa muiden luovien menetelmien vaikuttavuudesta sekä siitä, kuinka toimintaterapeuttinen eläinavusteinen työskentely eroaa muiden ammattiryhmien harjoittamasta eläinavusteisesta työstä. Toivomme siis erityisesti, että koira-avusteisesta toimintaterapiasta tehtäisiin lisää tutkimusta, sillä tutkimustietoa on saatavilla suhteellisen vähän. Kannustamme asiasta kiinnostuneita perehtymään koira-avusteiseen menetelmään, koska itse koimme koiran kanssa työskentelyn opettavaiseksi ja positiiviseksi kokemukseksi.

Lähteet

- Aaltonen, M., Ojanen, T., Vihunen, R. & Vilén, M. 2003. Nuoren aika. Porvoo: WSOY.
- Alasuutari, P. 2011. Laadullinen tutkimus 2.0. 4. uud. p. Tampere: Osuuskunta Vastapaino.
- Bullock, A. & Bannigan, K. (2011). Effectiveness of Activity-Based Group Work in Community Mental Health: A Systematic Review. *The American Journal of Occupational Therapy*, volume 65, number 3, 257–266.
- Chandler, C. K. 2005. *Animal Assisted Therapy in Counseling*. New York: Taylor & Francis Group.
- Cole, M. B. & Tufano, R. 2008. *Applied Theories in Occupational Therapy. A Practical Approach*. Thorofare: Slack.
- Cole, M. B. 2005. *Group Dynamics in Occupational Therapy. The Theoretical Basis and Practice Application of Group Intervention. Third Edition*. Thorofare: Slack Incorporated.
- Fine, A. H. (toim.) 2012. *Handbook on Animal-Assisted Therapy. Theoretical Foundations and Guidelines for Practice*. 4.ed. USA: Academic Press.
- Fine, A.H. & Beck, A. 2012. Understanding our kinship with animals: input for health care professionals interested in the human/animal bond. In *Handbook on Animal-Assisted Therapy. Theoretical Foundations and Guidelines for Practice*. Ed. by A. H. Fine. 4.ed. Academic Press, 3-15.
- Finlay, L. 1997. *Groupwork in Occupational Therapy*. Cheltenham: Stanley Thornes (Publishers) Ltd.
- Forsyth, K. & Parkinson, S. 2008. *Mohost. Inhimillisen toiminnan mallin seurantaa-arviointi*. Käsikirja. Helsinki: Psykologien Kustannus Oy.
- Fredrikson-MacNamara, M. & Butler, K. 2012. Animal selection procedures in animal-assisted interaction programs. In *Handbook on Animal-Assisted Therapy. Theoretical Foundations and Guidelines for Practice*. Ed. by A. H. Fine. 4.ed. Academic Press, 111-134.

Gitlin, L. N. 2005. Chapter 12. Measuring Performance in Instrumental Activities of Daily Living. In *Measuring Occupational Performance. Supporting Best Practice in Occupational Therapy*. Ed. by M. Law, C. Baum & W. Dunn. 2nd ed. Thorofare: SLACK Incorporated. 227–247.

Hardy, C. 2001. Infants and young children. In *Occupational Therapy for Child and Adolescent Mental Health*. Ed. by L. Lougher. Edinburgh: Churchill Livingstone.

Hautala, T., Hämäläinen, T., Mäkelä, L. & Rusi-Pyykönen, M. 2011. Toiminnan voimaa. Toimintaterapia käytännössä. 1.-2. painos. Helsinki: Edita Prima.

Henry, A. D. 1998. Section 2: The Interview Process in Occupational Therapy. In *Willard and Spackman's Occupational Therapy*. Ed. by M. E. Neistadt & E. B. Crepeau. 9th ed. Philadelphia: Lippincott Williams & Wilkins, 155–168.

Himberg, L. & Jauhiainen, R. 1998. Suhteita – Minä, me ja muut. 1.p. Porvoo: WSOY.

Hirsjärvi, S., Remes P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. uud. p. Helsinki : Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Höök, I. 2011. Better care with a caredog – ABC for therapy dogs. Vänge: Tryck Partner International AB.

Kananen, J. 2010. Opinnäytetyön kirjoittamisen käytännön opas. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Kielhofner, G. 2008 a. Introduction to the Model of Human Occupation. Teoksessa Kielhofner, G. *Model of Human Occupation: Theory and Application*. Fourth ed. Baltimore: Lippincott Williams & Wilkins. 1–7.

Kielhofner, G. 2008 b. The Basic concepts of Human Occupation. Teoksessa Kielhofner, G. *Model of Human Occupation: Theory and Application*. Fourth ed. Baltimore: Lippincott Williams & Wilkins. 10–23.

Kielhofner, G. 2008 h. Dimensions of Doing. Teoksessa Kielhofner, G. *Model of Human Occupation: Theory and Application*. Fourth ed. Baltimore: Lippincott Williams & Wilkins. 101–109.

Kielhofner, G. & Forsyth K. 2008. Therapeutic Reasoning: Planning, Implementing, and Evaluating the Outcomes of Therapy. In *Model of Human Oc-*

cupation Theory and Application. Ed. by G. Kielhofner. 4th ed. Baltimore: Lippincott Williams & Wilkins, 143–154.

Kielhofner, G., Forsyth K., Suman, M., Kramer, J., Nakamura-Thomas, H., Yamada, T., Cordeiro, J. R., Keponen, R., Pan, A. W. & Henry, A. 2008. Self-Reports: Eliciting Clients' Perspectives. In Model of Human Occupation Theory and Application. Ed. by G. Kielhofner. 4th ed. Baltimore: Lippincott Williams & Wilkins, 237–261.

Kielhofner, G., Tham, K., Baz, T. & Hutson, J. 2008. Performance Capacity and Lived Body. In Model of Human Occupation Theory and Application. Ed. by G. Kielhofner. 4th ed. Baltimore: Lippincott Williams & Wilkins, 68–84.

Koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä. 2011. Koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä ry:n sivustolla. Viitattu 23.9.2013. <http://www.kasvatus-kuntoutuskoirat.fi/>

Koppinen, M-L., Lyytinen, P. & Rasku-Puttonen, H. 1989. Lapsen kieli ja vuorovaikutustaidot. Rauma: Kirjayhtymä.

Kruger, K.A. & Serpell, J.A. 2012. Animal-assisted interventions in mental health: definitions and theoretical foundations. In Handbook on Animal-Assisted Therapy. Theoretical Foundations and Guidelines for Practice. Ed. by A. H. Fine. 4.ed. Academic Press, 34-48.

Lowman, D. K. 2011c. Development of Occupational Performance Skills. In Pediatric Skills for Occupational Therapy Assistants. Ed. J. W. Solomon & J. C. O'brien. 3rd ed. St. Louis: Elsevier Mosby. 85–105.

Metsämuuronen, J. 2006. Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä 2. Helsinki: International Methelp.

Prior, K. 2001. Occupational therapy with school-aged children. In Occupational Therapy for Child and Adolescent Mental Health. Ed. by L. Lougher. Edinburgh: Churchill Livingstone.

Salo-Chydenius, S. 2001. Itsearviointi toimintaterapian välineenä mielenterveytyydessä. Kuntoutus 1, 24–31.

Schwarzbeg, S. L., Howe, M. C. & Barnes, M. A. 2008. Groups. Applying the Functional Group Model. Philadelphia: F. A. Davis Company.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2012. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 9. uud. p. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Tukikodin johtaja. 2013. Yhteistyötahon johtaja. Puhelinkeskustelu 25.9.2013.

Liitteet

Liite 1. Ryhmän esittely yhteistyötaholle

Hei,

Olemme kolme toisen vuoden toimintaterapiaopiskelijaa Jyväskylän ammattikorkeakoulusta. Teemme opinnäytetyötä koira-avusteisesta toimintaterapiasta ja etsimme yhteistyökumppania ryhmän toteutukseen tutkimustamme varten. Hyödyntäisimme ryhmästä ja sen toteutuksesta saatua informaatiota opinnäytetyössämme noudattaen vaitiolovelvollisuutta ja toimintaterapian eettisiä periaatteita.

Opinnäytetyömme tavoitteena on tuoda esille ja kehittää koira-avusteista terapiatyötä Suomessa sekä selvittää koira-avusteisen toiminnan mahdollisuuksia kuntoutuksessa, koska aiheesta ei ole Suomessa tehty paljon tutkimusta. Aikaisemmissa tutkimuksissa on todettu, että jo koiran läsnäolo tuo mielihyvää ja nuori voi opetella sosiaalisia sekä tunne-elämän taitoja vuorovaikutuksessa koiran kanssa. Järjestämässämme ryhmämuotoisessa toiminnassa olisi tavoitteena edellä mainittujen taitojen kehittäminen.

Ryhmäkerroilla ohjaajana toimivat yksi opiskelija, ohjaava opettaja sekä keskikokoinen villakoira Lysti, joka on käynyt koulutuksen ja on nyt oppilas vaiheessa. Mahdollisesti kaksi muuta opiskelijaa havainnoivat ryhmäkerrat joko samassa tilassa tai eri huoneessa kameran välityksellä. Harjoitteiden tavoitteet asetetaan ryhmäläisten lähtökohdat huomioiden. Ryhmäkerrat toteutettaisiin joko Jyväskylän ammattikorkeakoulun tai mahdollisesti teidän tarjoamissanne tiloissa. Osa ryhmäkerroista saatetaan toteuttaa myös ulkona. Ryhmä toteutuisi viisi kertaa touko- ja kesäkuun (viikot 20–24) aikana kerran

viikossa. Yhden kokoontumiskerran pituus olisi 45–60 minuuttia. Koska ryhmäkertoja on rajallisesti, olisi tärkeää, että ryhmäläiset sitoutuisivat toimintaan. Tärkeää olisi myös, että osallistujat eivät ole allergisia koirille ja suhtautuvat koiraan ja sen kanssa toimimiseen myönteisesti. Tarvitsisimme myös tiedon, ovatko osallistujat vakuutettuja teidän puolestanne.

Koiran kanssa tehtävät harjoitteet voivat esimerkiksi sisältää leikkiä ja koiran ohjaamista, vuorovaikutusta ja sosiaalisia reaktioita, hyväksyttynä olemisen tunnetta sekä luottamussuhteen rakentamista koiraan. Ryhmäkertojen sisällöt suunnitellaan tarkemmin sitten, kun kohderyhmä ja siihen osallistuvien henkilöiden tavoitteet ovat tarkentuneet.

Tulisimme mielellämme kertomaan lisää toiminnan toteutuksesta ja kuulemaan teidän ajatuksianne yhteistyötä koskien.

Ystävällisin terveisin,

Noora Happonen

****@student.jamk.fi

p. *** **

Eeva Määttä

****@student.jamk.fi

p. *** **

Sanni-Maria Sarajärvi

****@student.jamk.fi

p. *** **

Liite 2. Ryhmäkertojen suunnitelmat

1. Kerta (45 min), Jyväskylän ammattikorkeakoulun tiloissa.

Ryhmäkerran tavoitteet: tutustuminen, sanallistaminen, ryhmän säännöistä sopiminen, koiran kanssa sopivasta työskentelytavasta keskusteleminen.

Materiaalit: tusseja, iso kartonki, useita erilaisia koirakuvia, liimapuikko, koiran palkintoherkkuja, itsearviointivihkot ja lyijykyniä.

Alkupiiri, jossa jokainen kertoo oman nimensä. Ohjaajat kertovat Lystistä ja siitä miten koiran kanssa tulee olla ja käyttäytyä. Tehdään posterit, johon keksitään ryhmän nimi, päätetään ryhmän säännöt ja johon jokainen saa valita oman koiransa ja keksiä sille nimen. Myös Lystin kuva laitetaan posteriin. Lopuksi leikitään vielä herkun piilotusta, jossa ryhmäläiset piilottavat herkun Lystille, ja auttavat tätä sanallisesti löytämään sen. Ryhmäkerran päätteeksi ryhmäläiset täyttävät itsearviointivihkoa. Ryhmäläisiltä myös kysellään toiveita toimintojen suhteen.

2. Kerta (45 min), Jyväskylän ammattikorkeakoulun tiloissa.

Ryhmäkerran tavoitteet: sanallistaminen, yhdessä leلون askarteleminen, toisten huomioiminen, asiallinen keskusteleminen yhdessä. (Lisäksi lyhyesti tutustuttiin uudelleen toisiin ja Lystiin, uuden ryhmäläisen takia.)

Materiaalit: ryhmäposterit, kangassuikaleita leluntekoon, koiran palkintoherkkuja, itsearviointivihkot ja lyijykyniä.

Alkupiiri, jossa edellisen kerran posterin avulla kysytään viikon kuulumiset (ryhmään tuli tällä kerralla uusi jäsen, ja toinen edellisellä kerralla paikalla olleista ei ollut mukana). Haastamme ryhmäläisiä kertomaan lisää koirasta jonka he valitsivat posteriin kysymyksin: Mistä koirasi pitää/ei pidä? Jos koirasi suuttuu, miltä se näyttää/tekee? Entäs jos se on iloinen? Ja siirrymme Lys-

tiin: Miltä Lysti näyttää mielestäsi tänään? ym. Askartelemme tällä kerralla kangassuikaleista lelun lystille. Lelun ollessa valmis, saavat ryhmäläiset leikkiä sillä Lystin kanssa. Lopuksi loppupiiri ja itsearviointivihkon täyttäminen.

3. Kerta (60 min), Viitaniemen metsässä.

Ryhmäkerran tavoitteet: sanallistaminen, kannustaminen ja auttaminen, yhdessä toimiminen ja suunnittelu.

Materiaalit: rastien kysymyslaput, koiran palkintoherkut, itsearviointivihkot ja lyijykyniä.

Kokoonnumme alkupiiriin koululla, josta siirrymme ulkoilmaan, jonne on valmisteltu rastirata etukäteen katsastettuun maastoon. Jokainen ryhmäläisistä saa taluttaa Lystiä tietyn matkan ohjaajan avustuksella. Lopuksi täytetään itsearviointivihkoa ja keskustellaan millainen ulkokerta osallistujien näkökulmasta oli. Rastirata sisälsi seuraavat viisi rastipistettä:

1. RASTI

”Rastiradan aikana jokainen teistä saa vuorotellen taluttaa rastien välit Lystiä. Sopikaa yhdessä missä järjestyksessä taluttaminen tapahtuu.”

2. RASTI

”Valitkaa korteista yksi temppu, jonka opetatte Lystille seuraavalla kerralla. Suunnitelkaa yhdessä miten tempun opettaminen toteutetaan. Miten saatte innostettua koiran toimintaan? Miten toimitte jos tempun opettaminen ei onnistukaan ensimmäisellä kerralla?”

3. RASTI

”Nyt pelataan herkkupiiloa! Suunnitelkaa yhdessä minne herkku piilotetaan ympäröivässä maastossa. Tämän jälkeen kaksi käy piilottamassa herkun ja

sillä aikaa yksi on Lystin kanssa. Tämän jälkeen Lystin kanssa odottanut saa lähteä etsimään herkkua koiran kanssa antamalla käskyn "etsi". Muista seurata koiran liikkeitä äläkä johdata koira suoraan herkun luo. Herkun piilottajat eivät osallistu etsintään. Kun herku on löytynyt, voitte vaihtaa vuoroja."

4. RASTI

"Seurataan koirien toimintaa koirapuistossa. Mitä havaintoja teette koirien yhteistoiminnasta?"

5. RASTI

"Täytetään omat vihot ja keskustellaan päivän ryhmäkerrasta."

4. Kerta (45min). Jyväskylän ammattikorkeakoulun tiloissa. (Ryhmäkerta ei toteutunut.)

Ryhmäkerran tavoitteet: sanallistaminen, yhdessä suunnittelu ja toimiminen, kannustaminen ja auttaminen radan läpi käymisessä.

Materiaalit: 1 pitkä puinen keppi, 1 kasaan taitettava tunneli, 2 vannerengasta, 5 keilaa, koiran palkintoherkkuja, erilaisia koiralle opetettavia temppuja - kuvakortit, itsearviointivihkot ja lyijykyniä.

Alkupiiri toteutetaan tuttuun malliin. Ryhmäläiset saavat valita erilaisista leluista (keiloista, vannerenkaista, tunnelista ja kepeistä) millaisen temppuradan he yhdessä Lystille rakentavat. Jokainen ryhmäläinen saa vuorotellen rakentamisen jälkeen johdattaa Lystin temppuradan lävitse muiden auttaessa ja kannustaessa. Radan jälkeen ryhmäläiset valitsevat kuvakorteista tempun, jonka opettavat viimeisellä kerralla Lystille. Lopuksi täytetään itsearviointivihkoa ja keskustellaan ryhmäkerrasta.

5. Kerta (45min). Jyväskylän ammattikorkeakoulun tiloissa. (Ryhmäkerta ei toteutunut.)

Ryhmäkerran tavoitteet: sanallistaminen, yhdessä toimiminen ja suunnittelu, toisten huomioiminen.

Materiaalit: edellisellä kerralla valittu koiralle opetettava temppu – kuvakortti, mehua, keksejä, 8 kertakäyttömukia, kysymyskortit, 3 kuvaa Lystistä, itsearviointivihkot ja lyijykyniä.

Alkupiiri. Edellisellä kerralla valitun kortin pohjalta ryhmäläiset saavat opettaa Lystille tempun. Lopuksi syödään keksejä ja juodaan mehua sekä keskustellaan ryhmäläisten fiiliksistä liittyen ryhmään kysymyskorttien avulla. Jokainen saa muistoksi kuvan Lystistä kotiin vietäväksi ja täyttää viimeisen kerran itsearviointivihkoa.

Liite 3. Itsearviointivihko

RYHMÄN NIMI _____

OMA NIMI _____

TÄMÄ VIHKO ON TARKOITETTU SINULLE AVUKSI POHTIMAAN SITÄ, MITEN RYHMÄKOKOONTUMINEN ONNISTUI TÄLLÄ KERRALLA. JOKAISEN KERRAN JÄLKEEN KÄYME LÄVITSE RYHMÄN KESKEN SINULLA NOUSSEET AJATUKSET.

PÄIVÄMÄÄRÄ _____

YMPYRÖI VAIHTOEHDOSTA 1-3 SE, MIKÄ PARHAITEN KUVAA TÄMÄN PÄIVÄN RYHMÄKERTAA OMAN OSALLISTUMISESI OSALTA. ALLA NUMEROIDEN ERI SELITYKSET:

1: MINULLA ON VIELÄ PALJON PARANNETTAVAA
 2: ONNISTUIN LÄHES KOKO RYHMÄKERRAN AJAN
 3: ONNISTUIN HYVIN

TÄNÄÄN ONNISTUIN:

- ODOTTAMAAN PUHEENVUOROANI

1 2 3

- ANTAMAAN KAVERILLE PUHEENVUORON

1 2 3

- KANNUSTAMAAN KAVERIA

1 2 3

- PUHUMAAN RAUHALLISESTI

1 2 3

- TOIMIMAAN YHDESSÄ MUIDEN KANSSA

1 2 3

VALITSE YKSI YLLÄ OLEVISTA KOHDISTA, JOIHIN LAITOIT NUMERON 1 TAI 2 JA ALLEVIIVAA SE. SE ON TAITO, JOHON SEURAAVALLA RYHMÄKERRALLA HALUAT KIINNITTÄÄ HUOMIOTA OMAN TOIMINTASI KOHDALLA.

TÄNÄÄN KIVAA OLI:

TOIMINTA JOSTA EN INNOSTUNUT:

MUITA AJATUKSIA:

Liite 4. Ohjaajalle lähetetyn kyselylomakkeen kysymykset

Nimi ja ammatti?

Kuinka kauan olet työskennellyt ohjaajana? Kuinka kauan olet tuntenut/työskennellyt ryhmään kuuluneiden poikien kanssa?

Onko koira-avusteinen toimintaterapia entuudestaan tuttua?

Millaisena koit koira-avusteisen ryhmän sivusta seuranneena? (Esimerkiksi: Olivatko pojat omia itsejään? Auttoiko ryhmä heitä toimimaan yhdessä?)

Ryhmän tavoitteena oli vuorovaikutustaitojen kehittäminen. Toimiko poikien yhteistyö hyvin ryhmässä ja näkyikö se myös jotenkin arjessa?

Mitä myönteisiä/kielteisiä vaikutuksia ryhmällä oli poikiin?

Millaisia muita luovia menetelmiä sisältäviä ryhmiä pojilla on ollut? (Esimerkiksi: bändiryhmä, taideryhmä, liikuntaryhmä..)

Oliko koira-avusteisessa ryhmätyöskentelyssä eroja verrattuna muita luovia menetelmiä sisältäneisiin ryhmiin? Millaisia?

Puhuivatko ryhmässä olleet pojat vapaa-ajalla koira-avusteisesta ryhmästä?
Mitä?

Miten mielestäsi pojat sitoutuivat ja motivoituivat ryhmään?

Liite 5. Tukikodin ohjaajalle ja johtajalle lähetetty kehitysideakysely

Hei!

Olemme edenneet opinnäytetyössämme pohdinta vaiheeseen, jossa mietimme kehitysideoita ja kehittämiskohtia tämänytyppisten ryhmien, kuten Lysti-koiraryhmän, toteuttamiselle.

Lysti-ryhmässähän kolme viidestä kerrasta toteutui ja tähän liittyen pohdimme sitä, mitä asioita olisi voitu tehdä eri tavalla suunnittelu- ja toteutusvaiheessa. Me olisimme kiinnostuneita saamaan myös yhteistyötahon eli teidän mielipiteitänne erilaisista kehittämisajatuksista ja -ideoista? Pohdimme muun muassa sitä, millaisia esteitä tai rajoitteita saattaa tulla vastaan, joita tulisi ottaa huomioon ryhmää suunniteltaessa ja toteutettaessa? Entä teidän näkökulmastanne, millainen ryhmä palvelisi teitä parhaiten?

Laitamme postissa pojille kuvaterveiset Lystiltä. ☺

Pikaisiin kuulemisiin!

Terveisin,

Eeva Määttä, Sanni-Maria Sarajärvi ja Noora Happonen